

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Hra na housle v mateřské škole

Vypracovala: Petra Petrová

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2020

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 17. května 2020

.....

Petra Petrová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Aleně Váchové za užitečné rady, odborné vedení, vstřícný přístup, trpělivost, ochotu a za veškerý věnovaný čas. Mé poděkování patří i vedení mateřských škol za kvalitní spolupráci a možnost realizovat aktivity.

Dále děkuji rodině a přátelům za podporu po celou dobu mého studia.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je vytvořit nabídku aktivit s využitím hry na housle interpretované pedagogem pro děti v mateřské škole. Aktivity mají dětem housle představit a vzbuzovat zájem o hudbu a samotný nástroj. Teoretická část obsahuje funkce hudby, hudební vývoj dítěte předškolního věku a poslech hudby v tomto věku. Dále jsou představeny housle a jejich části, způsoby hraní na housle a někteří slavní skladatelé a houslisté. Teoretickou část ukončují informace o vzdělávání v mateřské škole, evaluaci, roli hudby a využití hry na nástroj ve vzdělávacích činnostech. V praktické části je nabídka aktivit s využitím hry na housle, popsán průběh aktivit a hodnocení proběhlé aktivity. Závěr obsahuje doporučení pro učitele, kteří by se rozhodli nabídku realizovat. V příloze jsou materiály využitě při realizaci aktivit.

Klíčová slova: předškolní vzdělávání; předškolní pedagog; hudba; hudební vývoj; housle

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with the playing the violin in kindergarten. The aim of the bachelor's thesis is to create an offer of activities using a violin interpreted by a teacher for children in kindergarten. The proposed violin activities are intended to introduce and support children's interest in music and violin. The theoretical part is focused on the functions of music, the musical development of a preschool children and listening to music at this age. Then in this part is introduced the violin the violin as a musical instrument, methods of playing the violin and also some famous composers and violinists. The theoretical part is concluded with information about kindergarten education, evaluation, the role of music and the use of playing an instrument in educational activities. The practical part is focused on the offer of activities with use of violin. There i also described the course of activities and the evaluation of the activity. In the conclusion are contained recommendations for teachers who would decide to implement the offer. In the appendix are contained materials used in the implementation of activities.

Key words: preschool education; preschool teacher; music; musical development; violin

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 HUDBA A DÍTĚ	8
1.1 CHARAKTERISTIKA HUDBY	9
1.1.1 <i>Hudba a její funkce</i>	9
1.2 HUDEBNÍ VÝVOJ PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE	11
1.3 POSLECH HUDBY V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	13
1.3.1 <i>Hudební sluch</i>	14
1.3.2 <i>Rozvoj poslechových dovedností</i>	14
2 HOUSLE	16
2.1 STAVBA HOUSLÍ	16
2.2 ZPŮSOBY HRY NA HOUSLE	19
2.3 SLAVNÍ HUDEBNÍ SKLADATELÉ A HOUSLISTÉ	19
3 HUDBA A MATEŘSKÁ ŠKOLA	23
3.1 VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	23
3.2 EVALUACE VZDĚLÁVÁNÍ V RÁMCI TŘÍDY	24
3.3 ROLE HUDBY V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	25
3.4 VYUŽITÍ HRY NA NÁSTROJ VE VZDĚLÁVACÍCH ČINNOSTECH	26
PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 CÍLE A METODOLOGICKÉ ŠETŘENÍ	28
4.1 CHARAKTERISTIKA SKUPIN	28
4.2 EVALUACE	28
5 NABÍDKA AKTIVIT S VYUŽITÍM HOUSLÍ INTERPRETOVANÉ STUDENTKOU	29
6 SHRNUTÍ A DISKUZE	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
SEZNAM PŘÍLOH	62

ÚVOD

„Můžeme žít bez hudby, ale ne tak dobře.“ (Chailley, 1965)

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma *Hra na housle v mateřské škole*. Cílem mé bakalářské práce je housle představit a vytvořit nabídku činností do mateřské školy, při kterých se dají housle využít. Důvodem výběru tématu byl můj vztah k tomuto nástroji, na který hraji od svých 7 let, a zároveň zjištění, že housle nepatří mezi často využívaný nástroj v mateřské škole. Ve vlastním výzkumném šetření jsem zjišťovala, jaké nástroje využívají učitelky v mateřské škole. Z dvaceti respondentek housle využívala jen jedna učitelka, mateřské školy je také ojediněle mají ve svém vybavení. Naopak klavír byl součástí každé mateřské školy, kde respondentky pracovaly. Ráda bych ukázala, že housle mohou být užitečnou a vhodnou pomůckou do mateřské školy a že je mohou využívat i učitelky, které na housle dříve nehrály.

V teoretické části představím funkce hudby, dále se budu věnovat hudebnímu vývoji předškolního dítěte a rozdělím ho podle věku od prenatálního období do 6 let věku dítěte. Seznámím vás s poslechem hudby v tomto věku, hudebním sluchem a rozvojem poslechových dovedností. Důležitou součástí je představit i housle samotné – jejich stavbu a možné způsoby hraní. Dozvíte se i o historii tohoto nástroje a některých hudebních skladatelích a houslistech. Dále budu charakterizovat vzdělávání v mateřské škole, jeho specifika vzhledem k věku vzdělávaných a evaluaci vzdělávání v rámci třídy. Závěr teoretické části bude věnován rolím hudby v předškolním vzdělávání a možnostem využití hry na housle v různých druzích hudebních činností.

V praktické části se zaměřím na vytvoření nabídky aktivit pro děti z mateřské školy s využitím hry na housle interpretované studentkou. Tyto aktivity budu realizovat v mateřské škole a vyhodnotím je dle předem vytvořených hledisek. Sledovat budu, jak děti na hru na housle reagují, jak se k ní vyjadřují a jak se v průběhu realizace programu aktivit reakce dětí mění. Pro evaluaci využiji přímé pozorování, pozorování videonahrávky a rozhovor s dětmi a třídním pedagogem. V závěru zformuluji doporučení pro využití vytvořených aktivit.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HUDBA A DÍTĚ

Společnost již v minulém století usilovala o harmonický rozvoj osobnosti člověka. Podle Sedláka (1974) se jedná o rozvoj po stránce fyzické, duševní, morální a s estetickým cítěním. Autor ve své době uváděl, že se na tomto komplexním přístupu podílela většina kvalitních vychovatelů a pedagogů a zejména členové rodiny dítěte měly brát tento přístup jako prvotřídní. V tom se současné vzdělávání neliší.

Podle Sedláka je přirozené, že naplnění požadavků pro průběh komplexního rozvoje „není možné bez zušlechťujícího vlivu umění, které obohacuje myšlenkový a citový svět lidí, [...] rozvíjí tvořivé síly a motivuje člověka k životním akcím a k angažovanému společenskému jednání. Naším nejvyspělejším a nejúčinnějším uměním je hudba.“ (Sedlák, 1974, s. 5)

Vliv hudby na děti měli za úkol využít zejména hudební pedagogové. Nejednalo se o nic jednoduchého. Obtížnost vytvoření tvůrčí hudební aktivity a lásky k hudbě u dětí si neuvědomovala ani hudební pedagogika. Hudební vývoj spadá nejen do oboru hudební pedagogiky, ale i do psychologie, muzikologie, sociologie, estetiky, neurofyzologie, vývojové psychologie a psychologie osobnosti. (Sedlák, 1974)

Hudební psychologie je disciplína, jejímž předmětem je zkoumání vnitřních stavů člověka a jeho vnějších projevů. Podle psychologa Seashora „vyvíjí úsilí popsat a vysvětlit hudební prožitky a hudební chování.“ (Seashore, 1967)

S hudební psychologií je hodně spojená muzikologie. Ta je považovaná za její významnou složku. Hudební psychologie se spolu s estetikou podílí na zachycení jádra hudby a na jejím dopadu ve vědomí člověka. Vztah mezi hudební psychologií a hudební sociologií odůvodníme tím, že „hudební aktivita člověka je podmíněna psychologicky a současně i společensky.“ (Sedlák, 1990) Nelze opomenout vyzdvihnutí vztahu mezi hudební psychologií– a pro hudební výuku důležitou– hudební pedagogikou. Pedagogika používá přístupy a metody, které obohacuje psychologie nejen o zkušenosti z pedagogické praxe, ale i o východiska k rozvoji hudebních schopností jedince. (Sedlák, 1990)

1.1 Charakteristika hudby

Podle muzikologa Michala Rataje je hudba „zvuk v čase, který má nějakou estetickou hodnotu [...] a utváří nějakou komunikaci.“ (Soukup, ČT online, 2010)

Rataj zastává názor, že hudba přišla s rituály již v dávných dobách. Dále je spojována se společnou prací. Udávala a udržovala pracovní tempo. Dopad hudby je zaznamenán i s reakcí mozku. Vyvolává pocit štěstí a euforie. (Soukup, ČT online, 2010)

Hudbu vnímáme prostřednictvím receptorů ve vnitřním uchu. Signál vede na vlákna sluchového nervu a další dráhy. Projde pěti převodními jádry a končí v mozkové kůře. Prof. Josef Syka uvádí, že při vnímání hudby reaguje pravá a levá hemisféra jinak. V pravé hemisféře se zpracovává výška tónu, respektive melodie. Levá hemisféra nás zase informuje o časových parametrech zvuku, tedy o rytmu. Hudba má dopad ještě na limbický systém, kde je centrum emocí. Tam je rozhodováno, zda bude zvuk vnímán jako příjemný či nepříjemný. (Soukup, ČT online, 2010)

1.1.1 Hudba a její funkce

Hudba je součástí našeho každodenního života. Setkáváme se s ní v televizi, rádiu, v obchodních centrech jako se zvukovou kulisou i v dalších místech.

Hudební psychologové si začali všimnout emocionálních reakcí při poslechu hudby. Proběhly různé výzkumy, ovšem žádný nevykázal, že by pouze hudba měla vliv na emoce jedince. Hovoří se o emocionálních reakcích při poslechu hudby, ovšem ve spojení s jedincovými každodenními emocemi. Jedním z výzkumů bylo pokusnou osobou charakterizovat vyvolané emoce přídavným jménem při poslechu hudby. Výzkumu se zúčastnilo mnoho osob a ukázalo se, že se lidé ve větší míře shodnou na emocionálním působení slyšené hudby. Nicméně prozatím nebylo zcela dokázáno, zda výsledky obsahují vlastní emocionální prožitek při poslechu, či jestli tázané osoby hovořily o charakteru hudby, bez skutečně prožitých emocí. Nicméně lze říct, že emoční funkce hudby spočívá v hudebním vyjádření nálad. (Franěk, 2005)

S hudbou je spojena i estetická funkce. Janovská za cíl estetické výchovy považuje „vypěstovat v dítěti schopnost a potřebu estetického zážitku i prožitku, při čemž klade důraz i na tvořivé prvky v projevu dítěte, v jeho sebevyjádření“. V mateřské škole se pro

tento cíl využívají např. výtvarné činnosti, ale i hudební. Estetická funkce je úzce propojena s emoční, neboť jakmile se dítěti něco líbí–v případě hudební činnosti například nějaká melodie písničky– vytvoří si k tomu i citovou vazbu. (Janovská, 1990)

Kromě již zmíněných funkcí hudby máme dále společenskou funkci. Prof. Miloš Schnierer sociální funkce hudby třídil do skupin. Vyčlenil zejména funkce historicky podmíněné, výchovné, komunikativní, formativní a funkce podmíněné psychologickou účinností hudby. (Schnierer, 1995)

Historicky podmíněné funkce hudby jsou spojovány s obřady a slavnostmi z dávných dob. Hudební složka byla součástí spojení mezi člověkem a nevysvětlitelnými silami přírody. Lidé využívali nástroje bicí (Indonésie, Čína), křesťané naopak upřednostňovali zpěv, konkrétně způsob zpěvu známý z gregoriánskému chorálu– jednohlasý mužský. *Výchovná* funkce hudby spočívá v iniciaci, tedy zasvěcení. Přes skladby jsme vedeni buď do minulosti, nebo současnosti. Iniciační funkce ukazuje pokrok techniky, výrobu nástrojů, jejich užití apod. Hudba rozděluje společnost a naopak spojuje. Příkladem jsou kulturní akce rozdělené podle žánrů či věku posluchačů. Důvodem *komunikační* funkce hudby je fakt, že hudební projevy jsou nejkvalitnější způsob neverbální komunikace. Skladatelé a hudební interpreti pomocí hudby vyjadřují emoce, myšlenky o životě a vše další, ve spojení s jejich potřebami, co chtějí sdělit ostatním posluchačům. Je nemožné říct, že jakýkoliv druh hudby bude vyhovovat všem a tím spojí společnost. Přes různorodost žánrů jich ovšem máme pár, které v širším slova smyslu tuto moc mají. Například folklór je jedním ze žánrů, který se obnovuje v souladu s dobou. Jeho dnešní podoba prezentovaná aktéry mladšími i staršími, s moderní zvučící technikou, je vhodná a vyhovující pro všechny věkové skupiny. Hudba vytváří psychologický vliv, se kterým souvisí *formativní* funkce hudby. Jedinec, který vědomě naslouchá hudbě, otevřeně vystavuje svou osobnost jejímu působení. Vliv hudby rozvíjí jedince po emocionální, estetické i etické stránce, jenž jsou při výchově považovány za nejdůležitější. Ovšem nejde jen o poslech. Samotná hra na nástroj taktéž spadá do formativní funkce. Znalost dějin a teorie formuje racionální stránku osobnosti. Všechny tyto společenské funkce jsou nějakým způsobem propojené, navazují na sebe a doplňují se. (Schnierer, 1995)

1.2 Hudební vývoj předškolního dítěte

U každého jedince probíhá hudební vývoj. Sedlák uvádí, že tento vývoj obnáší kvalitativní změny ve struktuře lidské psychiky, v uspořádání funkčních závislostí v neuronových sítích a kvalitativní změny v lidském a hudebním vědomí. (Sedlák, 1976) Později Sedlák pochopení tohoto procesu zjednodušil na nepřetržitou interakci organismu s hudebním prostředím a výchovnými podněty. (Sedlák, 1990)

Kodejška, Váňová (1989) hudební vývoj spojují s rozvojem sluchu, zraku a motoriky jako předpokladem ke všem hudebním aktivitám.

U hudebního vývoje jedince můžeme určit charakteristické rysy a zákonitosti. Sedlák (1990) je uvádí takto:

- Hudební vývoj chápeme jako zákonitý jev, který je daný rozvíjejícími a funkčními vlastnostmi analyzátorů a nervového systému a podmíněný aktivním vztahem jedince k hudbě. Je jej možné pedagogickým způsobem identifikovat a řídit.
- Je to neoddělitelná součást lidské osobnosti– neomezujeme ho na pouhý rozvoj sluchových a motorických analyzátorů, ale spojujeme ho i s ostatními vlastnostmi člověka.
- Podmínkou hudebního vývoje je zrání nervových struktur, které je závislé na genetice, učení a prostředí. Patří sem zrání sluchového, motorického a hlasového orgánu.
- Hnací silou jsou vnitřní rozpory, tedy rozpory v lidském vědomí a jejich překonávání.
- Do sociálních podmínek spadá společenská funkce hudby a její historicko-vývojové proměny v hudebním výrazu a obsahu.
- K hudebnímu vývoji je potřeba hudební motivace, tedy podněcovat u dětí zájem o hudební činnosti přitažlivými pedagogickými situacemi.
- Je důležité brát ohled na perspektivy vývoje. Nevztahovat se pouze na okamžitý stav a jeho možnosti, ale směřovat do budoucnosti ke vzdálenějším perspektivám hudebních činností.
- Jedinec při narození disponuje potencionálními předpoklady k rozvojení hudebních schopností. Tedy víme, že jedinec se správnými anatomico-

fyziologickými předpoklady a správným průběhem duševního vývoje má dispozice pro hudební rozvoj. (Sedlák, 1990)

Sluchový systém plodu je funkční již několik měsíců před narozením. Jak uvádějí někteří autoři, na hudební či jiné sluchové podněty reaguje již plod v období prenatálním. (Franěk, 2005, Hepper, 1991)

Dítě po narození má velký cit k vysokým tónům a značně rozsáhlé slyšení. Při dospívání tuto schopnost ztrácí. (Vágnerová, 2000) Velký význam je kladen na kritické a senzitivní období, které u jedince probíhá od 2.– 7. měsíce. Dítě si utváří sociální vazby k okolí, k matce. Hudební život rodiny, zejména zpěv matky je důležitý pro socializaci dítěte, rozvoj jeho hudebních schopností a citový život. V prvních čtyřech měsících se u dítěte vytváří sluchová dominanta, kdy reaguje na výraznější zvuky. V šesti měsících dítě reaguje na výrazně rytmizovanou píseň například úderem do předmětů. Mimo jiné se v tomto věku kromě křiku projevuje tzv. *broukáním*. Kvalita je ovlivněna jeho dispozicemi i vnějším prostředím. Kolem 18.– 24. měsíce u dítěte řeč a zpěv splývá a vzniká tzv. *mluvozpěv*. Jedinec napodobuje slyšené, ovšem nevychází jen z přímého modelu, ale i ze zapamatovaného. V tomto období se synchronizují pohyby se zpěvem. Pro zapamatování jednoduché písně je důležitý tematicky vhodný obrázek či hudební ukázka. Dítě ve věku staršího batolete (2–3 roky) často zvládá čistě a rytmicky správně zazpívat jednoduchou píseň. Při svých hrách si skládá písně podle nálady, improvizuje s melodií, zhudebňuje říkanky či slyšená slova a tvoří si na jemu známé melodie slova vlastní. (Kodejška, 1989)

Období od 3–6 let je pro dítě po všech stránkách velmi významné. U dítěte se rozvíjí hlasový a sluchový orgán, vzájemně se koordinují funkce těchto orgánů a dítěti umožňují vytvářet si základní pěvecké dovednosti. Jedinci rostou hlasivky. Pro bezpečnou práci s dětskými hlasivkami se klade důraz na hlasovou hygienu. (Kodejška, 1989)

V mateřské škole se dítě setkává s hudebními činnostmi pěveckými, poslechovými, instrumentálními a hudebně pohybovými. Rozvojem motoriky se u dítěte zlepšuje koordinace pohybů, což je důležitým předpokladem pro hru na hudební nástroj (včetně Orffových nástrojů). V tomto věku má dítě slabý a lehký hlas. Rozsah je u každého jedince individuální. Zvětšuje se s věkem, nicméně rozdíl rozsahu u chlapců a dívek

v tomto věku není nikterak velký. V kvalitě zpěvu vidíme rozdíly věkové. Asi 60 % čtyřletých dětí se přibližuje ke zpěvu správné melodie písně, zbytek dětí zpívá tzv. monotónně. Tedy nerespektují výškové rozdíly melodie a pohybují se na dvou tónech. Kvalita zpěvu se před nástupem do základní školy zlepšuje, ovšem musí být dítě k pěveckým činnostem vedeno několikrát v týdnu v mateřské škole. Čistě zpívat bývá problémem i při vstupu do základní školy. Jednou z hlavních příčin je nerozvinutý hudební sluch, který zapříčiní i neschopnost tonálního cítění, rytmického cítění i rozvoje hudebních návyků. (Sedlák, 1990) Připomeňme si, že záleží také hodně na rodinném prostředí. Pokud se v něm zpívá a muzicíruje, je to pro hudební vývoj dítěte zásadní přínos.

Hudební tvořivost dítěte předškolního věku se oproti úrovni batolete zlepšuje. Jedinec si vytváří melodie v rozsahu malé tercie, rytmus má první dobu přízvučnou, druhou nepřízvučnou a každá doba má jednu slabiku. Motivací pro tvoření bývá stále hra. Při senzomotorických hrách dítě zapojuje svaly celého těla a pohyby bývají rytmicky správné. I zde má velký vliv hudebně pohybová činnost probíhající v mateřské škole. V mateřské škole je dítě součástí kolektivních hudebních her, při kterých se u něj rozvíjí hudební schopnosti, ale zejména jeho morální osobnost. (Kodejška, 1989)

1.3 Poslech hudby v předškolním věku

Se zkušeností s poslechem hudby se dítě setkává v rodině a později v mateřské škole. Učitelka pro děti vybírá vhodné lidové písně a další hudební skladby a seznamuje je s jejich obsahem. Tím se u dětí prohlubují city i fantazie. (Vetlugina, 1955)

Poslech hudby je zařazován jako součást zpěvu a pohybu. S poslechem hudby v mateřské škole se dítě setká například před nácvkem písně, kdy učitelka nejprve píseň zazpívá, děti poslouchají, nebo při hudebně pohybových činnostech, kdy hraje hudba a děti se musí řídit podle dynamiky či tempa skladby, tedy opět je na prvním místě poslech. Pro kvalitní poslech hudby je nejvhodnější zvolit takovou hudbu, při které děti budou moci zpívat. Ovšem nemusíme vybírat pouze zpěvné skladby. Je dostatečné množství skladeb instrumentálních, které děti dokáží vnímat, přestože při jejich poslechu nezpívají. (Vetlugina, 1955)

1.3.1 Hudební sluch

Hudební sluch považujeme za schopnost hudebního tonálního cítění, rytmického cítění a hudebních představ. „Jeho funkcí je představit si slyšenou a známou melodii a na základě vytvořených aktivních představ ji reprodukovat nebo alespoň poznávat a klasifikovat přesnost jejího provedení.“ (Sedlák, 1974, s. 99)

Pomocí zpěvu a hudby se hudební sluch jedince zlepšuje a vytváří mu estetické vnímání. Znakem hudebního sluchu je hudební vnímání, které je důležitou podmínkou pro pěvecké činnosti. Vnímání lze zdokonalovat vhodnými požadavky na jedince s ohledem na jeho vývojový stupeň a kvalitou podnětů. Pokud budou nároky na dítě předčasné, může dojít k neurotizujícímu a traumatizujícímu zážitku. Podněty musí dítě přijímat jako motivaci a musí být pro něj aktuální, aby souznělo s jeho zkušenostmi a poznatky. (Sedlák, 1974)

Hudebním sluchem rozlišujeme výšku hudby. Podle způsobu určení výšky se rozděluje absolutní sluch či relativní sluch. O absolutním sluchu hovoříme, pokud jedinec stanoví přesnou výšku tónu hlasem nebo na hudebním nástroji (sám, bez ladičky). Relativní sluch je schopnost rozeznat intervaly a zapamatovat si melodii. Jedinec si s touto schopností dokáže zapamatovat i dlouhé melodické texty. (Sedlák, 1990)

1.3.2 Rozvoj poslechových dovedností

Hudební dovednost je opakovaným cvikem zvládnutí hudebních činností na určité úrovni. Například při instrumentální činnosti lze za dovednost považovat správné pokládání prstů na nástroj, rychlé orientování v notách či při orchestrální hře sledování dirigenta. Po delším osvojování dovednosti se při pěvecké či instrumentální improvizaci projeví zkušenost jedince, kdy využije některý z dříve naučených prvků. Pro osvojení dovednosti jsou důležitým prvkem automatizované úkony. Ty jsou spolu s dovedností základem pro hudební činnost. (Sedlák, 1990)

Sedlák (1990) uvádí, že při utváření hudební dovednosti probíhají určité fáze.

- kognitivní – jedinec se informuje o hudebním úkonu a o správné technice,
- fixační – jedinec si dovednost upevňuje,

- automatizační – pohyby se zlepšují, rytmezují, jedinec odolává při hudební činnosti rušivým vlivům,
- kontrolní – jedinec je informován o svých výkonech a může se vyvarovat chyb; Tato fáze probíhá již od počátku souběžně s předešlými.

Hudební činnosti (pěvecké, poslechové, instrumentální, hudebně pohybové) jsou činitelem pro rozvoj hudebních dovedností. Pomocí poslechových činností se dítě učí porozumět hudebnímu sdělení, ve kterém se dá rozeznat melodie, rytmus, hudební nástroj a další.

Pro poslech hudby je nejefektivnější živé hudební provedení. Do této formy zahrnujeme zejména zpěv pedagoga a hru na nástroj. Dítě nejen, že zpěv a instrumentální hru slyší, ale také využívá zrakového vnímání. Nejde-li jinak, je dětem nabídnuta reprodukováná hudba z přehrávače, například představení zvuků různých hudebních nástrojů nebo skladeb s bohatým instrumentálním doprovodem. Při tomto způsobu jsou ovšem děti odkázané pouze na vnímání sluchové. Poslech hudby má dětem nabídnout hudební a emocionální zážitek, podporovat je v estetickém vnímání a rozvíjet poslechové dovednosti. Pokud pracujeme s poslechem hudby, pro motivaci nejlépe využijeme spojení mezi obsahem skladby a zážitky dětí. Dále děti seznámíme s názvem a druhem skladby a upozorníme na prvky, kterých by si měly všimnout. Po poslechu o slyšené skladbě s dětmi hovoříme. Nevnučujeme jim vlastní názory, pouze je vedeme k poznávání, ptáme se na jejich dojmy a postřehy. Poslech skladby v mateřské škole opakujeme a stále se skladbou pracujeme, abychom u dětí rozvíjeli schopnost hudební paměti. (Janovská, 1990)

2 Housle

Housle jsou hudební nástroj, který patří do skupiny smyčcových nástrojů. Jeho nejbližší podobnými nástroji podle vzhledu i znění jsou viola a violoncello. (Mařák, 1923)

V době okolo 14. stol. měl hradní pán na hradě muzikanty. V tomto období bylo vytvořeno velké množství smyčcových nástrojů, které se všeobecně nazývaly *violy*. Housle byly sestaveny v období renesance, tedy během 16. stol., když neznámý nástrojář vylepšil *violu* o renesanční prvky. Hlavní změnou byla tloušťka obou desek, které tvoří tělo houslí. Desky nejsou na všech místech stejně silné, ale tvoří je tzv. silokřivky. Další změnou bylo přesné umístění a přesné parametry pro tzv. kobytku a duši. (Více v následující kap. o stavbě houslí.) (Mařák, 1923)

Housle jsou nástrojem odpovídající charakterem a tónovým rozsahem nejvyššímu pěveckému hlasu (sopránu). Renesanční stavitelé nástrojů se tedy rozhodli vytvořit nástroje s hlubším tónovým rozsahem (alt, tenor a bas). Podle stejných kritérií jako při výrobě houslí, tedy silokřivky desek, kvalita dřeva atd., sestavili altový nástroj *violu*. Rozměrově šlo o nástroj trochu větší, než jsou housle, nicméně držení nástroje pod bradou zůstalo stejné. (Mařák, 1923)

2.1 Stavba houslí

Housle jsou nástrojem složeným z 82 částí. Mařák (1923) nástroj popisuje důkladně a systematicky. Uvádí, že na začátku nástroje najdeme *hlavici*. Bývá vyřezávána spirálovitě, proto se laicky označuje názvem *šnek*. Hlavice může mít podobu i lidských nebo zvířecích hlav. Tato provedení bývají velmi umělecká.

Pod hlavicí je *žlábek*, kde v postranních stěnách najdeme otvory pro *kolíčky*. Ty jsou nejčastěji z ebenového dřeva. Housle mají 4 kolíčky, stejně jako je počet strun. V kolíčku je dírka, kterou se struna provleče a nachází se asi 2 mm od stěny žlábků tak, aby se jednotlivé struny nemohly překřížit. Pomocí kolíčků také struny navineme na krk houslí a otáčením struny naladíme.

Z hlavice až k deskám nástroje vede *krk* houslí. Spodní část je zaoblena a u desek seříznuta do patky, která slouží k opírání palce ve vyšších polohách. Vrchní část je

seříznuta rovně. Na svrchní části je přidělaný hmatník. Hlavice, žlábek a krk houslí bývají vyřezávány ze dřeva javorového.

Hmatník má podle poměru jednotlivých rozměrů houslí jasně stanovené rozměry– dlouhý 268 mm, široký 45 mm, u malého pražce jen 24 mm, tloušťka bývá mezi 4–5 mm.

Součástí hmatníku je *malý pražec*, nacházející se na jeho úzkém konci. Pražec má zářezy, ve kterých spočívají struny.

Za tělo houslí považujeme *svrchní a spodní desku*. Svrchní deska je ze dvou částí uprostřed slepených. Obě tyto části jsou z vysušeného smrkového dřeva. Při vytváření svrchní desky se dbá na její tvar a tloušťku, ovšem velká obezřetnost se vztahuje k jejímu klenutí. Klenutí má významný vliv na zvuk nástroje. Podle míry klenutí se vybírá i dřevo, tedy pro housle s vyšším klenutím se využívá slabší dřevo, pro housle s nižším klenutím zase dřevo silnější. Spodní deska se nevyrábí ze smrkového, nýbrž javorového dřeva. Oproti svrchní desce nemusí být složena ze dvou částí, může být jen z jednoho kusu. I zde se dbá na klenutí.

Obě desky spojují postranní stěny neboli *luby*. Na nástroji jich najdeme 6. Ve výběžcích výkrojů uvnitř nástroje najdeme *špalíčky*, které slouží k pevnějšímu upevnění lubů na obě desky.

Za ozdobu nástroje můžeme považovat *průřezy* podél výkrojů na svrchní desce. Jsou v podobě písmena *f*. Pomocí nich vychází z nástroje zesílený zvuk hrané struny. Stejně jako hmatník, i tato *f* mají daný rozměr– délka 76 mm, šířka 65 mm.

Jedna z nejdůležitějších součástí houslí je *kobylka*. Jde o malý kousek javorového dřeva, která má dolní část širší, horní užší a je seříznuta do mírného oblouku. Je postavená na horní desce mezi spodními zářezy *f* na dvou nožičkách. Její umístění společně s její velikostí má vliv na kvalitu hry a zvuk houslí. Slabá kobylka činí zvuk houslí pronikavým, silná zase zvuk tlumí. Uprostřed kobylky je výřez, například ve tvaru srdce. Jeho funkce není okrasná. Jestliže je výřez menší, tón zní tvrději, pokud je větší, tón zní plněji.

Za kobylkou se na horní desce nachází *struník s doladovači*. Ten pomocí rýh upevňuje struny. Správně má být umístěn 55 mm za kobylkou. Každá struna má svůj *doladovač*. Slouží k přesnému naladění správného tónu prázdné struny. Struník je k houslím

přípevněn pomocí silné struny, která se přípevněná k žaludu. *Žalud* je označován též jako *knoflík*. Najdeme ho v lubu v dolní části houslí.

Na vrchní desce houslí je i *velký pražec*. Jeho délka je 40 mm.

Na nástroji najdeme čtyři natažené struny – *e, a, d, g*. Struna *e* zní nevyšším tónem, naopak struna *g* má zvuk nejhlubší. Každá struna má jeden konec v otvoru v kolíčku, dále je natažená přes hmatník, kobylku a končí ve struníku.

Uvnitř nástroje mezi horní a spodní deskou najdeme *duši*. Spatříme ji, pokud se zadíváme průřezem *f* pod kobylku. Jde o kolmý podstavec, který je další ovlivnitel zvuku houslí. Jejím úkolem je přenášení chvění svrchní desky na spodní a dále, aby vyrovnávala odpor na spodní desku způsobený tlakem natažených strun a kobylky na horní desce.

K houslím patří *smyčec*. Ten je složený z prutu, žabky a žíní. *Prut* je lehký, pružný, kulatého nebo osmihranného tvaru. U žabky bývá silný, naopak u špičky nejslabší. Uprostřed je mírně prohnutý směrem k žíním. *Žabka* se nachází na dolním konci prutu. Nejčastěji bývá z ebenového dřeva. Ve špičce prutu a dole v žabce jsou přípevněny *žíně*. Jde o koňské žíně černé nebo bílé barvy. (Mařák, 1923)

Každý správný houslista by měl o svůj nástroj pečovat. Housle se smyčcem se uchovávají a přenášejí v pouzdře – futrálu. Pro housle není dobré je vystavovat výrazným teplotním změnám. Kolíky se pootočí a struna již není naladěná. Dochází k tomu nejčastěji v zimě v kostelech nebo na vánočních koncertech pod širým nebem. Před začátkem hraní se housle ladí. Většinou není potřeba hýbat s kolíky a strunu více utáhnout nebo povolit. Důležitější roli hrají doladovače. Housle se ladí nejlépe podle klavíru (prázdna struna *g* zní na klavíru jako malé *g*, struna *d* jako d_1 , struna *a* jako a_1 , struna *e* jako e_2). Každá struna se ladí točením doladovače patřící k dané struně. Po skončení hry na housle se nejčastěji dělají dvě opatření – hráč povolí žíně na smyčci točícím kolečkem na úplném konci prutu u žabky (pokud by žíně zůstaly napnuté, může dojít ke zkřivení prutu) a hadříkem setře struny i povrch horní desky nástroje zejména v okolí kobylky (tam se nejvíce usazuje prach z kalafuny). (Mařák, 1923)

2.2 Způsoby hry na housle

Houslistův základní postoj při hraní na housle je stoj. Housle se vloží mezi levé rameno a bradu, brada se položí na podbradek, levá ruka zespod uchytne krk houslí. Smyčec se drží v pravé ruce u žabky.

Existuje mnoho způsobů, jakým na housle hrát. Běžný způsob hry je dlouhý táhlý smyk vedený smyčcem po struně od žabky až ke špičce. Za protiklad se dá považovat *staccato*. V notách jde o upozornění, že se tóny mají hrát velmi krátkým a ostrým smykem. *Détaché* je označení pro hru takovou, že se noty hrají odděleně. Naopak *legato* znamená, že se na jeden smyk hraje více tónů po sobě. Když v notách uvidíme *spiccato*, víme, že se smyčec po každé zahrané notě zvedne.

Vytváření zvuku se nedělá pouze pomocí smyčce. Na struny lze brknat prsty levé či pravé ruky. Nejčastěji to bývá ruka pravá, kvůli snadnější manipulaci s nástrojem a proto, že prsty na levé ruce většinou vyhrávají melodii. Signálem v notách pro drnkání prsty je nápis *pizzicato*. Jakmile po úseku s vybrnkáváním spatříme nápis *arco*, jde o znamení, že se dál pokračuje opět hrou se smyčcem. (Mařák, 1923)

2.3 Slavní hudební skladatelé a houslisté

Jak již víme, housle vznikly během 16. století, v období renesance. Staly se nástrojem velice uznávaným a jako kdyby předurčeným pro vyjadřování pocitů a myšlenek, stejně jako tomu bylo se zpěvem. V období baroka a klasicismu byl každý hudební skladatel zároveň vynikající houslista a každý houslista byl zároveň hudební skladatel.

V 17. století v období baroka, byly houslisty – skladateli komponovány pro housle dva druhy skladeb– sonáty „da camera“, tedy hudba komorní, inspirovaná tónem a možnostmi houslí a sonáty „da chiesa“, hudba chrámová s inspirací ve víře či vesmíru. *Biagio Marini* byl údajně první italský houslista, který zkomponoval první dochované skladby pro housle. Skladby, například *Affetti musicali*, vyjadřovaly autorovy pocity při pohledech na různé předměty. Další barokní legendou byl italský *Antonio Vivaldi*. Mezi jeho nejznámější díla patří cyklus houslových koncertů *Čtvero ročních dob*. Italský houslista byl i *Giuseppe Tartini*, jehož legendární skladba je sonáta *Ďáblův trylek*. Francouzský houslista *Jean Maria Leclair* studoval houslovou hru v Itálii a je považován za zakladatele francouzské houslové školy. Zkomponoval například 12 houslových

koncertů a jeho skladby se dodnes hrají. Mezi germánské houslisty patří *František Ignác Biber*, narozen v Čechách. Jeho skladby jsou s náboženskou tematikou a přírodní tematikou, například *Sonata representativa* popisuje zvuky zvířat a další. Pokud se hovoří o nejvýznamnějších germánských skladatelích, kteří zároveň výborně ovládali hru na housle, máme na mysli *Johanna Sebastiana Bacha*, *Georga Fridricha Händela* a *Georga Philippa Telemanna*. Od *J. S. Bacha* houslisté často hrají jeho sonáty, *Houslové koncerty E dur a a moll* nebo *Houslový koncert pro dvoje housle d moll*. Německý skladatel *G. F. Händel* přispěl rozvoji hudby a houslové hry v Anglii a jedny ze známých skladeb jsou *Sonáty pro housle a basso continuo*. Úspěchem *G. P. Telemanna* byla pozice hudebního ředitele pěti největších chrámů v Hamburku. Ještě dodnes od něj slýcháme houslové sonáty a komorní hudbu, kde housle zkombinoval s jinými hudebními nástroji. (Skokan, 1965)

Kolem 18. století bylo v Čechách zakázáno mluvit na úřadech a s panovníky česky. Základem hudby se tedy stala hudba lidová, kterou se lidé dorozumívali místo řeči. Nejvýznamnějšími tvůrci hudby klasicismu se stali čeští hudebníci. V Německu to byl *Jan Václav Stamic*, který zkomponoval například *Triové sonáty pro nejrůznější nástroje*. Ve všech jeho skladbách je slyšet česká lidová píseň. V Berlíně se proslavili bratři *František Benda* a *Jiří Antonín Benda* se svými *Houslovými koncerty Es dur, G dur, Sonáta A dur* a 28 etud pro sólové housle. Itálii navštívil *Josef Mysliveček*, kterému začali říkat „božský Čech“. Komponoval opery, komorní skladby a dodnes můžeme slyšet jeho osm *Koncertů pro housle* a jeden *Koncert violoncellový*. V tomto období nelze opomenout rakouské houslisty a skladatele, mezi kterými byl například *Joseph Haydn*. Za nejoblíbenější hudební nástroje považoval housle, violu a violoncello, proto komponoval nemálo skladeb přímo pro smyčcový kvartet a samozřejmě i *Koncerty pro housle*. Rakouský skladatel a zároveň nejslavnější hudební skladatel *Wolfgang Amadeus Mozart* byl tónovými možnostmi smyčcových nástrojů přímo okouzlen. Housle v jeho skladbách dominují a houslisté hrají jeho šest *houslových koncertů* či *sonáty pro housle a klavír*. (Skokan, 1965)

Na přelomu 18. a 19. století měli velký vliv dvě osobnosti, houslista a skladatel. Houslista *Niccolo Paganini* dokázal, že hra na housle má mnohem větší možnosti, než doposud ostatní zvládli zahrát. Cvičil i 10 hodin týdně a ovládl hru na housle jako nikdo jiný.

Skladby pro něj poté nebyly dost těžké, tak si zkomponoval vlastní, které jsou dodnes bohužel pro houslisty nehratelné. Pro „běžné“ houslisty ovšem napsal čtyři *houslové koncerty*, 24 *capricci* (skladby se žertovným charakterem) a několik skladeb určené pro housle a kytaru. Vrcholný představitel klasicismu, hudební skladatel *Ludwig van Beethoven* využil housle pro myšlenkový rozhovor podle nálady v určitém čase. Zkomponoval sonáty pro housle a klavír, v nichž spolu tyto dva nástroje hovoří jak dva blízcí lidé a sdělují si své pocity. Jeho díla jsou i houslové *romance*, které měly při hraní houslistu zklidnit. Od této doby díky technice *Paganiniho* a přístupu *Beethovena* nastává období rozkvětu houslové hry, kdy hudba nejvíce působí na myšlení posluchačů a vede je k přemýšlení o životě, a zároveň je očisťují od každodenních starostí. (Skokan, 1965)

V období romantismu byly zakládány konzervatoře. Nejstarší konzervatoř v Evropě se stala konzervatoř v Paříži v roce 1795, která dala základ tzv. Francouzské houslové škole. Česká houslová škola v Praze byla reprezentativní díky vynikajícím hráčům, například *Bedřichem Vilémem Pixisem*. Jména světových houslistů a absolventů Pražské konzervatoře jsou nedostižnými legendami. Žák *Pixise Josef Slavík* konkuroval i *Paganinimu* a dodnes můžeme slyšet například jeho *Variace na G struně*. Učitel houslové hry a sólový houslista *Otakar Ševčík* zkomponoval známé *České tance pro housle a klavír*. Za zmínku stojí i *Jan Kubelík* a jeho šest *houslových koncertů*. (Skokan, 1965)

Od dob *Beethovena* neplatí, že hudební skladatel komponující pro housle musel být houslistou. *Beethoven* byl první tzv. nehouslista komponující houslistům a následovali i další skladatelé, kteří pro housle složili krásné a oblíbené skladby. Mezi světové patří například *Felix Mendelssohn-Bartholdy* a jeho *Houslový koncert e moll* či *Petr Ilji Čajkovský s Houslovým koncertem D dur*. Do českých slavných skladatelů a tzv. nehouslistů řadíme *Bedřicha Smetanu*, *Antonína Dvořáka*, *Josefa Suka*, *Leoše Janáčka* nebo *Bohuslava Martinů*. (Skokan, 1965)

20. století bylo období s rozvojem techniky. V hudbě začíná převažovat populární žánr nad uměleckým. V 1. pol. 20. století byla houslová hra stále srozumitelná a posluchači hudbu vnímali jako duševní posilu či očistu. Kvůli dvěma světovým válkám se ovšem houslová hra mění. Zapojuje se jako součást do nejrůznějších populárních žánrů, přesto si ale zachovává místo v hudbě umělecké. Dnes je jen na současných houslistech, jak

svou houslovou hru zaměří. Máme virtuosy na umělecké úrovni, jako je *Janine Jansen*, *Joshua Bell*, Čech *Václav Suk* nebo *Pavel Šporcl*, dále houslisty – obchodníky s popularitou jako je například *Vanesa Mae* a nakonec houslisty – odborníky spojující hudební žánry, mezi kterými je například *Iva Bittová* či *Jiří Pavlica*.

3 Hudba a mateřská škola

Metodika hudební výchovy se zabývá tím, jakým způsobem dětem hudbu představit, vymezuje zásady hudebně výchovné práce a zaměřuje se na využívání hudebně výchovného organizování a užití metod ve spojení s estetickou výchovou. (Janovská, 1990)

V mateřské škole pedagogové usilují o rozvoj hudebních schopností dětí, vzbuzení estetického citění k hudbě a vytvoření pozitivního postoje k hudebním činnostem. K poznávání hudby jsou dětem nabízeny písně, hudebně pohybová říkadla, instrumentální hra a další. (Janovská, 1990)

3.1 Vzdělávání v mateřské škole

Institucionální vzdělávání je jeden ze způsobů lidské činnosti, při kterém vzniká interakce mezi dětmi a pedagogy a je směřovaný ke splnění určitého cíle. Institucionální předškolní vzdělávání probíhá převážně v mateřské škole a prohlubuje vzdělávání získané v rodině. Proces vzdělávání v mateřské škole se skládá z cílů vzdělávání, klíčových kompetencí, obsahu vzdělávání, interakcí mezi učitelem a dítětem, metod a forem vzdělávání, podmínek a evaluace. Všechny součásti jsou vzájemně propojené. (Svobodová, 2007)

„Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá na to, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována.“ (RVP PV, 2018, s. 7) Pedagogové proto využívají odpovídající metody a formy. Důraz je kladen na prožitkové učení hrou dětí, při kterém je uspokojována potřeba objevování a dětské zvědavosti. Nebráníme dětem ve spontánních aktivitách. Využíváme situačního učení, tedy vytvoříme situaci dítěti srozumitelnou. Jedinec se tím učí dovednostem ve chvíli, kdy chápe jejich smysl. Po celou dobu působení na dítě mu poskytujeme vzor, ze kterého vychází spontánní sociální učení. Pedagog děti motivuje přímo či nepřímo k didakticky cílené činnosti, kde uplatní spontánní a záměrné učení. V tomto způsobu vzdělávání dětem poskytujeme vzdělávací nabídku, respektujeme individuální volbu dítěte a jeho účast. Vzdělávání v mateřské škole je opřeno o integrované bloky, jejichž obsah je přizpůsoben přirozeným situacím a souvislostem v životě dětí. Právě díky tomu se

vzdělávací nabídka stává pro dítě pochopitelnou, prakticky využitelnou a jedinec si osvojí výstupy z činností. (RVP PV, 2018)

3.2 Evaluace vzdělávání v rámci třídy

Evaluace je průběžné vyhodnocování vzdělávacích činností a situací v mateřské škole. Jde o cyklický proces oceňující kvalitu, pomocí kterého zjišťujeme, jak jsou cesty účelné. Rozdíl mezi evaluací a hodnocením je takový, že evaluace obsahuje konkrétní části. Patří do nich motivace, sběr informací, zpracování informací, uvedení do praxe a korekce. Pokud by některá ze zmíněných fází chyběla, hovoříme spíše o hodnocení.

Pro funkční evaluaci je vhodné splnit podmínky, které napomůžou k její efektivitě. Důležitou z podmínek je chtění či vůle. Pedagogové v mateřských školách by měli být namotivováni, nejlépe motivací vnitřní, díky které budou sami chtít tuto pravidelnou a systematickou činnost dělat. Evaluace, kterou budou mít zaměstnanci nařízenou, budou provádět s vědomím, že musí, a také u nich může vzniknout obava, že jim to přinese nepříjemné důsledky. Aby tato situace nenastala, přichází další z podmínek evaluace, a tou je absence ohrožení. Evaluace neslouží k tomu, aby viníka potrestala, ale naopak pomohla nedostatek vyřešit. Při pedagogově sebereflexi by tedy nemělo dojít k vlastním obavám z výtek, ale k samostatnému zapracování na sobě, popřípadě za pomoci ředitele instituce. Třetí podmínkou úspěšné evaluace je oddělovat problémy od člověka. Pokud se něco stane, neměli bychom se zabývat viníkem, ale zejména nápravou. Spolupráce je poslední důležitou podmínkou, která zbývá k průběhu funkční evaluace. Ze spolupráce všech pedagogů školy vznikne efektivní evaluace, školní vzdělávací program, metody a atmosféra plná úcty a respektování. (Svobodová, 2007)

Při evaluaci si předem stanovíme cíl evaluace, tedy na co se zaměříme, jaké metody k evaluaci využijeme, časový plán a kdo bude odpovědný. Mezi základní a nejčastěji využívané metody evaluace patří pozorování, monitoring, rozhovor, dotazník – ten bývá určený rodičům a sebereflexi. Kritéria k evaluaci stanovuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. U každé vzdělávací oblasti vidíme očekávané výstupy dítěte. Dále pedagog vychází ze tří rámcových cílů. Kdykoli v průběhu dne si může položit následující otázky, opírající se právě o rámcové cíle:

- Co se právě teď dítě učí? Jaký získává vztah k učení?
- S jakou hodnotou se právě teď dítě setkává?
- Jaký má právě teď dítě prostor pro samostatnost a možnost, ovlivnit situaci, ve které se nachází?

Kritéria si určí i sám pedagog, například:

- dítě zvládá samo,
- dítě zvládá s dopomocí,
- dítě nezvládá.

Pedagog si může zvolit i další otázky, kde se zaměří na zdařilé splnění či nezdařilé aktivity s dětmi. Podle výsledků může určovat následující postup. (Svobodová, 2007)

3.3 Role hudby v předškolním vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) obsahuje pět oblastí, jejichž obsah se vzájemně prolíná. Oblasti nesou názvy:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

Každá z oblastí obsahuje mimo jiné i vzdělávací nabídku. Jedná se o nabídku praktických a intelektuálních činností nápomocných k naplnění cílů, kterou by měl pedagog tvořivě zpracovat a nabídnout dětem. (RVP PV, 2018)

Vzdělávací nabídka ve spojení s hudbou se objevuje ve všech pěti oblastech. V oblasti Dítě a jeho tělo a vzdělávací nabídce najdeme *hudební a hudebně pohybové hry a činnosti*. Oblast Dítě a jeho psychika je rozdělena do tří podoblastí, přesto se v každé z nich prolíná hudba. Podoblast Jazyk a řeč pedagogům nabízí *sluchové a rytmické hry, vokální činnosti a zpěv*. Druhá z podoblastí nesoucí název Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace nabízí *hry nejrůznějšího zaměření*

podporující tvořivost, představivost a fantazii (hudební) a třetí podoblast Sebepojetí, city a vůle má v nabídce estetické a tvůrčí aktivity (hudební). Stejně jako tomu bylo v první oblasti Dítě a jeho tělo, tak i oblast Dítě a ten druhý ve vzdělávací nabídce zmiňuje hudební a hudebně pohybové hry, které se mohou spojit s dramatickými činnostmi. Oblast Dítě a společnost v nabídce poskytuje receptní slovesné či dramatické činnosti (poslech hudebních skladeb a písní) a poslední oblast v RVP PV s názvem Dítě a svět má v možné nabídce kognitivní činnosti (poslech). (RVP PV, 2018)

Jak vidíme, hudba má v mateřské škole své místo a každý učitel by neměl aktivity s hudbou opomíjet.

3.4 Využití hry na nástroj ve vzdělávacích činnostech

Hudební činnosti jsou hromadným názvem pro činnosti pěvecké, poslechové, hudebně pohybové a instrumentální. Pěvecké činnosti v mateřské škole vedou u dítěte k osvojení základních pěveckých dovedností a rozvíjí u něj smysl pro krásu zpěvu. Vnímání zvuků a tónů, rozvíjení hudebního sluchu a osvojení poslechových dovedností spadá do cílů činností poslechových. Reagování na hudbu pohybem či rytmické cvičení ve spojení s hudbou vede u dítěte k citovému prožívání hudby a řadíme je do činností hudebně pohybových. Hovoříme-li o instrumentálních činnostech v mateřské škole, máme na mysli hru na dětské hudební nástroje. Při ní dochází k rozvoji rytmického cítění nebo k improvizaci projevující dětskou tvořivou práci s melodií, dynamikou či tempem. (Janovská, 1990)

Do všech zmíněných činností lze zařadit hudební nástroj. Pokud budeme nástroj konkretizovat na housle, možnosti využití ve všech čtyřech hudebních činnostech mohou být následovné:

- při pěveckých činnostech housle zastávají roli doprovodnou ke zpěvu, udávají tempo a melodii,
- u poslechových činností samotná hra na housle dává možnost k poslechu, bez nutnosti jiných pomůcek,
- hudebně pohybové činnosti se projeví v reakci pohybem na zvukový signál houslí,
- instrumentální činnost vznikne spojením hry na housle pedagogem a hrou dětí na rytmické nástroje.

Není určeno, že hudební nástroj lze využít pouze při hudebních činnostech. Naopak housle mohou být průvodcem celého dne. Ráno housle zapojíme do volné hry dětí, při cvičení je můžeme využít k reakci na signál, doprovod při relaxaci a při vyprávění příběhů. Hraní na housle lze využít i pro přechod do umývárny nebo na svačinu. Více ve *shrnutí a diskuzi*.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Cíle a metodologické šetření

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit nabídku činností s využitím houslí, které se dají realizovat v mateřské škole, dále aktivity realizovat a vyhodnotit.

Evaluace sloužila pro vyhodnocení aktivit s houslemi v mateřské škole.

4.1 Charakteristika skupin

Připravené aktivity jsem realizovala během jednoho zimního semestru primárně v mateřské škole krajského města (dále označení školy písmenem A). Mateřskou školu jsem navštěvovala každý týden v úterý dopoledne. Jednalo se o třídu s počtem 28 dětí, z toho 17 chlapců a 11 děvčat. Děti byly ve věku 4–7 let. Aktivity s houslemi jsem realizovala především v herně na koberci, byly součástí 10 dopoledních praxí v období od 8.10. 2019 do 7.1. 2020. Hru na housle jsem plánovala v souladu s třídním vzdělávacím programem.

Některé aktivity s houslemi jsem dále realizovala ve dvoutřídní mateřské škole (dále označení písmenem B), konkrétně ve třídě s 20 dětmi věku 3–4 roky. Počet děvčat byl 11 a chlapců 9. Aktivity jsem prakticovala v herně na koberci. Praxe probíhala v termínu od 9. 11. 2019 do 13. 11. 2019 a téma bylo *Těšíme se na Vánoce*.

4.2 Evaluace

Během evaluace se zjišťovalo, jak děti na housle reagují, jaká byla jejich pozornost či jak se k houslím vyjadřovaly.

Pro evaluaci byla využita metoda přímého pozorování, pozorování videonahrávky, které jsem pořizovala při většině aktivit s houslemi a rozhovor s třídním pedagogem po každém dni.

5 Nabídka aktivit s využitím houslí interpretované studentkou

Aktivity realizované v mateřské škole krajského města

Datum: 8. 10. 2019

Téma: Podzimní počasí

Aktivita: Činnost vedená paní učitelkou G. ve spolupráci se studentkou – odhalování nástroje, příběh o holčičce a houslích.

Cíl: Učit děti trpělivosti, seznámit děti s novým nástrojem.

Očekávaný výstup: Dítě trpělivě vyčkává, nevyrušuje, naslouchá.

Motivace: Zabalený nástroj v látce – překvapení.

Popis aktivity: Do třídy na koberec jsem přinesla housle zabalené v hnědé látce a položila je na střed kruhu. Otázka směřovaná na děti: „Co by to mohlo být?“ Kdo má nápad, předvede pantomimou, ostatní napodobí. Žádný nápad není špatně. Následovalo odkrývání houslí – na cinknutí trianglu vybrané dítě poodkrylo látku. Takto se odkrývání opakuje, dokud nejsou housle viditelné. Otázka směřovaná na děti: „Copak to bylo zabalené v látce?“ Nazvu nástroj houslemi a paní učitelka začala vyprávět smyšlený příběh O holčičce a houslích (příloha č. 3), zatímco já zapojuji na domluvená slova (vítr, déšť) či signály učitelky (kývnutí hlavou) hru na housle. Po poslechu příběhu s dětmi jsme vymýšleli, jak by se dala zahrát meluzína a já nabídla možnost – **zahraji (4. prst na struně A, a s táhnutím smyčce posouvám 4. prst po hmatníku ke kobylce a zpět).**

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Když jsem přinesla zabalené housle, všechny děti byly úplně potichu. Byla jsem ráda, že se moment překvapení povedl. Překvapilo mě, že při odkrývání látky dávaly děti pozor a nepovídaly si, čekala jsem větší ruch. Po odkrytí pár jedinců vykřiklo, že to jsou housle. Příběh říkaný paní učitelkou děti napjatě poslouchaly, očima sledovaly mě, jak držím housle a vždy, když jsem se připravila, že něco zahraji, seděly nehnutě. Byl to krásný moment a už v tu chvíli bylo mně i paní učitelce jasné, že housle budou mít mezi dětmi úspěch. Protože jsem dětem neukazovala, ani jim nevysvětlovala, jak se dá na housle hrát, nápady na zahrání meluzíny neměly. Meluzínu jsme si zkusily tedy hlasem a já navrhla, jestli by to nešlo zahrát třeba *takhle*. A děti mi

to uznaly. Na závěr jsem děti informovala, že housličky přijdou vždy se mnou, že nás čeká spoustu zábavy a že se s housličkami těšíme.

Datum: 15. 10. 2019

Téma: Les na podzim

Aktivita: Rušná část se zvířátky a houslemi, relaxace za doprovodu houslí.

Cíl: Rozvíjet u dětí představivost, schopnost naslouchat hudbě.

Očekávaný výstup: Dítě dokáže bez mluvení naslouchat hudbě.

Motivace: „Dnes jsem k vám do školky zase něco přinesla. Poznáváte, co to je? (housle) Pozor, co se to děje? Housle chtějí něco říct. Nastraž uši.“ (hraji kousek ze skladby Sad romance)

Popis aktivity: Po motivaci jsem zahrála kousek skladby Sad romance (příloha č. 4), která má připomínat pochmurný les. Otázky na děti: „Jak vám skladba zněla? Vesele? Smutně?... Moje housle se snažily zahrát, jaký je teď na podzim les.“ Dále jsme si zkusili udělat šumící les ve třídě spojením dlaní a třením o sebe. Pokračovali jsme tím, že v lese najdeme zvířátka – jaká? Postupovala jsem tak, abych děti navedla k medvědovi, zajíci a myšce. Lze využít způsob „Myslím si zvíře, které...“ Když jsme mluvili o medvědovi, zahrála jsem na housle melodii, která bude ztvárňovat medvěda (**na struně G se jednotlivě po sobě zahraje prázdná struna, položí se 1. prst, 2. prst, 3. prst, 3. prst, 2. prst, 1. prst, prázdná struna – G0, G1, G2, G3, G3, G2, G1, G0**) a děti se při této melodii pohybují po třídě kolébkou chůzí a s rukama ve výši hlavy. Zajíc se houslemi ztvární také (**krátký úsek ze skladby Sóló pro Ferdánka od Josefa Koreše, příloha č. 5**), děti k tomu volně běhají. Poslední melodie, na kterou budou děti reagovat, znázorňuje myšku (**na struně E se slabě brnkáním prstem zahraje prázdná struna, 1. prst, 2. prst, 3. prst, 3. prst, 2. prst, 1. prst, prázdná struna – E0, E1, E2, E3, E3, E2, E1, E0**) Při této melodii děti běhají potichu po špičkách. Následovala rušná část, kdy jsem hrála na housle vždy jedno ze zvířat, děti řekly, o jaké zvíře jde a podle toho se pohybovaly. Aktivita se opakuje podle potřeby. Cvičení pokračuje zdravotními cviky a pohybovou hrou. Při relaxaci si děti lehly

na záda, zavřely oči se odpočívaly za doprovodu houslí, tentokrát jsem zahrála celou skladbu Sad romance.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Když jsem začala hrát kousek skladby Sad romance, děti potichu naslouchaly. Překvapilo mě, že přesto, že jsem vybrala pomalou skladbu s nízkými tóny, některé děti na otázku „Jak vám skladba zněla?“ odpovídaly, že vesele, někdo i tanečně. Ke třem vybraným zvířatům jsme se dostali bez problémů. Při učení reakce pohybem na zvukový signál houslí několik starších dětí nemělo problém. Jakmile už probíhala rušná část a já zvolala „změna“ a začala hrát jinou melodii, starší děti hned věděly, mladší napodobovaly pohybem starší. Při relaxaci děti ležely, ale místo, aby měly zavřené oči, spíše pozorovaly, jak hraju. To jsme ovšem při závěrečném rozboru s vedoucí učitelkou nepovažovaly za negativní.

Datum: 15. 10. 2019

Téma: Les na podzim

Aktivita: Seznámení s nástrojem a pohybová hra za doprovodu houslí.

Cíl: Seznámit děti s novým nástrojem.

Očekávaný výstup: Dítě zvládne vyjmenovat některé části houslí.

Motivace: „Dnes nám housličky předvedly, že dokáží zahrát některé zvířátko. Ale představte si děti, že ty moje housličky se dokonce skládají ze zvířátek. Hned vám to řeknu a ukážu.“

Popis aktivity: S dětmi jsem se usadila do kruhu na koberec, housle ležely uprostřed na žluté látce. (Barva látky schválně vybraná, aby ladila s hnědou barvou houslí, ale zároveň housle vyzdvihla.) Po motivaci jsem si vzala do ruky smyčec. Ukázala jsem dětem, jak se správně drží a označila místo držení názvem *žabka*. Druhý konec smyčce jsem nazvala špičkou. Jako zajímavost pro děti jsem je upozornila na koňské žíně, tedy ocas *koně*, díky kterému se smyčec po strunách pohybuje. Smyčec jsem odložila a začala představovat nástroj. Začala jsem s tělem, který je základ pro ostatní části nástroje. Dětem se může říct, že jako my všichni v kruhu máme tělo a je to naše opora, tak i housličky mají své tělo

– ukážeme na dvě hnědé desky a výřezy. Pokračovala jsem hledáním zvířátek – zatočený konec nástroje se nazývá *šnek*. S dětmi jsem si vysvětlila, že je to kvůli šnekově ulitě, která vypadá skoro jako popisovaná část nástroje. Ukázala jsem dětem krk, zabrnkala na všechny čtyři struny, aby děti slyšely výškový rozdíl a dostala se ke *kobylce*, která struny podpírá. Oznámila jsem dětem, že zbývá poslední zvířátko, které ale není součástí houslí, jen se na housle přidává. Tím je *pavouk* – ukázala jsem v mém případě černou ramenní opěrku přidanou na spodní desku nástroje a vysvětlila jeho účel, tedy aby se housle pohodlněji držely mezi ramenem a bradou. Pro zapamatování jsme si vyjmenovali všechna zmíněná zvířátka.

Dětem jsem ukázala, jak housle hrají se smyčcem a pro porovnání, jak zní, pokud se na struny brnká prstem pravé ruky. Aby si děti mohly také vyzkoušet hru na nástroj, obešla jsem je po kruhu a každý, kdo měl zájem, si brnkání vyzkoušel.

Následovalo porovnávání změny výšky tónu, správné určení změny a reagování pohybem těla směrem vzhůru či dolů. Zjišťovali jsme, jestli melodie klesá nebo stoupá podle mého brnkání. S pomocí paní učitelky jsme s dětmi předváděli pohybem celého těla směr vzhůru = roste houba, pokud se tedy na housle hraje stoupající melodie. Naopak při slyšení klesající melodie děti tělem klesaly = krtek jde do domečku pod zem.

Řízenou a dosud sedavou činnost jsem ukončila známou pohybovou hrou Na kočku a myš za doprovodu houslí, na které jsem hrála melodii, k níž se zpívá „Myšičko myš, pojď ke mně blíž. Nepůjdu kocourku nebo mě sníš.“

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Než jsem se s dětmi usadila do kruhu, měla jsem naplánované aktivity pouze na zvířátka – nějaké pohybové hry, obrázky zvířat a další. V momentě usazení mě napadlo housle dětem představit více, a právě s motivací zvířat. Nebylo to nijak plánované, proto jsem se i zadržovala a klepal se mi hlas, nicméně nakonec zvířátka na houslích měla úspěch. Když děti slyšely slovo „šnek“, začaly se smát. Tím moje nervozita opadla.

Když jsem viděla, jak začínají být děti po mém delším povídání neklidné, rozhodla jsem se nechat je si vyzkoušet brnkání na struny. Obcházela jsem dítě po dítěti, ve třídě panovalo naprosté ticho, kromě zvuku strun. Z počtu 25 dětí si na nástroj nechtěla zahrát

jedna holčička. Mě osobně velmi překvapilo, že v takovém velkém počtu dokáže být třída tichá a trpělivá.

Nápad s pohybem celého těla při hraní klesavé a stoupavé melodie měla paní učitelka, aby děti pořád jen neseseděly. Byla jsem jí za to velmi vděčná. Já mohla hrát na housle a ona se s dětmi pohybovala podle zvuků nahoru a dolů.

Po řízené činnosti, když šly děti do umývárny a já uklízela housle do futrálu, za mnou přišel Tomášek (6;7). Je to chlapec, který má odklad, přesto je jeden z nejzvědavějších a nejbystřejších ve třídě. Řekl mi: „Já vím, jak by se dal zahrát brouk. Roháč na hlubokou strunu a nějaký mraveneček na tenkou.“ Jeho myšlenka mě velmi překvapila. Odpověděla jsem: „A brnkáním nebo dlouhé tóny se smyčcem?“ Odpověděl, že brnkáním. Byla jsem z jeho slov nadšená. Pochválila jsem ho a sdělila mu, že až přijdu příště, řekneme ostatním dětem, na co přišel a zkusím to s houslemi zahrát. Na to se se mnou rozloučil a s úsměvem na tváři odešel.

Při rozboru s paní učitelkou jsem jí situaci s Tomáškem řekla. Nápaditost chlapce jí potěšila a sdělila mi, že Tomášek má při hudebních činnostech vždy zájem o hudební nástroje a slýchá ho, že si zpívá.

Datum: 22. 10. 2019

Téma: Zvířata v lese

Aktivita: Cvičení ve skupinkách s reakcí na zvukový signál houslí.

Cíl: Učit děti reagovat na zvukový signál a podporovat děti v orientaci v prostoru.

Očekávaný výstup: Dítě správně reaguje na zvukový signál a orientuje se v prostoru.

Motivace: V kruhu, košík se šiškami: „Tohle je náš les a já do něj přidávám...“

Popis aktivity: Každý do lesa něco přidal. Řekla jsem dětem, že v lese najdeme i zvířátka a použila obrázky veverky, srnky, datla, mravence. Každý z obrázků jsem dala do jednoho rohu herny a děti rozdělila do 4 skupinek, ke každému obrázku. Na zvolání názvu skupinky šly děti do prostoru a pohybem reagovaly na zvuk houslí, dokud nebyly poslány

zpátky do domečku. S dětmi jsem zopakovala, co si děti pamatují z minulého týdne. S každou skupinkou jsem vystřídala všechny tři zvířata. Upozornila jsem děti, že housličky zvládnou zahrát i další zvířátko, a tím je žába. S dětmi jsem si ukázala, jak žába skáče a seznámila je s novým signálem pro toto zvíře **(smyčcem silně přejeđu přes všechny struny od nejhlubší G struny po nejtenčí E a tento pohyb opakuji).**

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Starší děti bez problémů reagovaly na změnu melodie, mladší děti nebo ty, které nebyly minule, napodobovaly ostatní. Zapojením nového zvířete mělo u dětí vzbudit zájem, podle mě i paní učitelky to bylo úspěšné.

Nejprve jsem jedno ze zvířat na obrázku zvolila zajíce. Bohužel ty děti ve skupince *zajíců*, které věděly, že housle zajíce zvládnou zahrát a při tom se běhá, začaly po vyvolání jejich skupinky automaticky utíkat, protože to pochopily, že když zajíc, tak běh. Naštěstí se tento omyl stal hned na začátku, zvířátko jsem proto vyměnila za některé dosud nepoužité a dětem se název skupiny s pohybem už nepletl. Aktivitu pro zopakování zvířat bych hodnotila velmi pozitivně, kromě mých rozpaků, které vznikly právě při omylu. Pohotovost paní učitelky mi velmi pomohla, díky ní jsme okamžitě vyměnili zvíře a pokračovalo se.

Po této aktivitě jsem si vzpomněla na Tomáška, jak mi přišel říct nápad se způsobem zahrání brouků (zmíněno v aktivitě z 15. 10. seznámení s nástrojem a pohybová hra.) Zavolala jsem si ho k sobě, aby on sám ostatním dětem tento nápad řekl. Po é jsem vybídla i ostatní děti, aby pokud je napadne některé zvíře a vymyslí, jak by se dalo zahrát na housle, přišly za mnou a vyzkoušíme to. Bohužel nikdo během mých návštěv v jejich třídě s nápadem nepřišel, ani já se k tomu už nevracela.

Datum: 22. 10. 2019

Téma: Zvířata v lese

Aktivita: Příběh Boudo budko s doprovodem houslí a dramatizací.

Cíl: Udržet u dítěte pozornost pomocí příběhu, pohybu a houslí.

Očekávaný výstup: Dítě naslouchá příběhu a rozumí mu.

Motivace: Rozpočítávání dětí: „Leze kočka přes vrata, za ní čtyři kočata. Ne ty, ne ty, ale t – protáhlo se pod vraty.“

Popis aktivity: Rozpočítadlem jsem vybrala pět dětí, které měly zastávat hlavní role příběhu (příloha č. 6). Během mého vyprávění se uprostřed kruhu vytvoří prostředí domečku. Hlavní postavy přicházely do domečku podle vyzvání příběhem, ale aktuální zvíře byly i ostatní děti, jen seděly na svém místě. Po skončení příběhu si každý sedl na místo do kruhu.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Z počátku jsem myslela, že pohádka za doprovodu houslí bude výborný nápad. Aby to nebylo jen pouhé vyprávění a zapojily se i děti, přišly na řadu role a stavění prostředí (lano). Do příběhu měly housle zasahovat v případě názvu zvířete (myš, žába, zajíc, medvěd – všechny melodie děti znaly z aktivity z téhož dne) nebo při zmínce o počasí (déšť, vítr). Po tom, co jsem vybrala dítě, aby zastávalo roli prvního zvířete, které vstoupí do domečku (kruhu z lana), jsem nepočítala s tím, že jsem mu pořádně nevysvětlila, co si po něm přeji. Naštěstí jsem mu to po neporozumění si řekla a další *zvířátka* už věděla. Nicméně ani dál se to neobešlo bez problémů. Neuměla jsem příběh zpaměti, chtěla jsem ho říkat přesně podle papíru, protože jsem si tam zapsala, co a kdy budu na housle hrát. To nebylo moc dobré, protože sledovat papír, text, brát housle do ruky, dávat dětem rekvizity ke zvířeti nebo informovat všechny děti například o klepáním do koberce, to jsem zkrátka nezvládla. Tato aktivita při rozboru nebyla hodnocena. Ve třídě byl zmatek a děti byly neklidné.

Ráda bych doporučila, jak se mých chyb vyvarovat. Příběh Boudo budko bych nezařazovala pouze do jednoho dopoledne, pracovala bych s ním i týden. Nejprve děti s příběhem seznámit, později říkat příběh a houslemi vyjádřit jen zvířátka. Dále přidat i počasí. Před dramatizací říct dětem jasné a srozumitelné pokyny, aby nedošlo k nepochopení. Lano ztvárňující chaloupku mít připravené už od začátku, aby nemuselo dojít ke zvedání se ze svého místa, a rekvizity hlavní rolím dát hned po rozpočítání. Budou potom od začátku vědět, jakou roli mají.

Datum: 12. 11. 2019

Téma: Svatý Martin

Aktivita: Cvičení na listy a vločky podle písničky hrané houslemi

Cíl: Učit děti reagovat na melodii písně.

Očekávaný výstup: Dítě pozná podle hry na housle písničku, na kterou může vyběhnout z domečku.

Motivace: Listy ze stromů a vyrobené vločky z papíru – „Stále nám venku padá listí ze stromů, ale už se objevují první vločky. A my si na ty lístečky a vločky zahrajeme.“

Popis aktivity: Děti jsem rozdělila podle pohlaví na kluky, kteří byli *listy* a dívky, které byly *vločky*. Každá skupinka měla svou vlastní písničku, kterou jsem hrála na housle (chlapci píseň Listopad, listopad – příloha č. 7, dívky V zimě – příloha č. 8). Skupinky jsem seznámila se svou písničkou – ze začátku jsem děti slovně upozorňovala na to, že bude hrát jejich píseň, aby vyběhly do prostoru. Jakmile skupinka uslyšela hrát na housle jejich píseň, vyběhla do volného prostoru na koberci a běhala. Když jsem přestala na housle hrát, děti se vracely do domečku – konec koberce. Vždy běhala jen jedna skupinka.

Při relaxaci si děti lehly na koberec a každý dostal list, který si položil na břicho. Když budou dýchat do břicha, list se bude zvedat. Děti odpočívaly při skladbě Sad romance (příloha č. 4), kterou uslyšely v mém podání a houslí.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Rozdělení dětí podle pohlaví nebyl problém, skupinky si pamatovaly, jestli jsou listy nebo vločky. Ne všichni ve skupince ale poznali, že hraje písnička konkrétně pro jejich skupinu. Proto jsem ze začátku dětem slovně pomáhala a informovala je o tom, že zrovna hraji písničku pro *ně* a můžou vyběhnout. Skladby jsem střídala pravidelně, hrála je v rychlém tempu, aby vyhovovaly běhání, a nakonec už děti svou píseň znaly. Očekávaný výstup tedy byl splněn a já měla radost, že děti byly aktivní, proběhly se a nestal se žádný úraz.

K relaxaci jsem se rozhodla zahrát písničku Sad romance, kterou už děti znaly. Zjišťovala jsem, jak děti budou reagovat, když se píseň k odpočinku nemění. Bohužel jsem dala dětem listy, které si položily na břicho, ale většina si s ním hrála. S paní učitelkou jsme se tedy domluvily, že v průběhu mého hraní budou chodit mezi dětmi a komu lístek

vezme, půjde do umývárny a připravit se na svačinu. Nejistila jsem, zda děti reagovaly neklidně kvůli už jim známé skladbě nebo kvůli listu. Při rozboru jsme s paní učitelkou rozhodly pro příště, že skladbu změním a budu sledovat reakce.

Datum: 12. 11. 2019

Téma: Svatý Martin

Aktivita: Příchod svatého Martina do třídy, zpěv s ním a jeho houslemi a pohybová hra Cesta k městu za doprovodu houslí.

Cíl: Rozvíjet u dětí hudební sluch a udržet tempo.

Očekávaný výstup: Dítě zpívá v daném tempu, nezrychluje ani nezpomaluje.

Motivace: Příchod Martina (studentky) do třídy k dětem v plášti a hraje na housle melodii písně Pec nám spadla.

Popis aktivity: Děti seděly v kruhu na koberci, já byla za dveřmi a vcházela do třídy s pláštěm na sobě. K tomu jsem hrála melodii písně Pec nám spadla. Sedla jsem si k dětem. „Dobrý den děti, já jsem svatý Martin. Přišel jsem k vám do třídy a slyšel jsem, že na melodii, kterou jsem hrál, znáte jednu písničku. Zaspíváte mi jí a já vám k tomu budu hrát?“ Děti mi zazpívaly píseň Martin jede – *Martin jede, Martin jede, má bílého koníka. Koník cválá, Martin mává a k nám rychle pospíchá* – za doprovodu houslí. Děti jsem pochválila a s dětmi poté vedla rozhovor o svatém Martinovi a o tom, co o něm děti všechno ví.

Následovala pohybová hra Cesta k městu. Děti byly motivovány slovy Martina / mnou, který uznává, že pospíchá, jako tomu bylo v písničce. Má před sebou dlouhou cestu, ale když půjdou děti s ním, rychleji to uteče. Děti seděly rozmístěné na koberci, Martin / já prochází mezi nimi a zpívá píseň Martin jede. Koho pohladí, řadí se za něj. Prochází se mezi dětmi, dokud nepůjdou všichni. Dále jsem zvolila další dva Martiny / některé z dětí. Vzala jsem si housle a novým Martinům na cestě hrála, děti k tomu zpívaly. Když už byli v zástupu všichni, vybrala jsem jiné Martinovy a aktivita se opakovala ještě jednou. Jako

poslední jsem šla v roli Martina já a celý zástup nasměrovala do kruhu, aby se poté mohli všichni členové usadit.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Od paní učitelky jsem věděla, že se chystá Svatomartinská slavnost a s dětmi se trénuje píseň Martin jede (složenou učitelkami v mateřské škole,) kterou budou na slavnosti zpívat. Když jsem přišla do třídy v plášti a hrála na housle, 4 starší děti začaly zpívat píseň o Martinovi, dokud jsem nedohrála. Ostatní děti koukaly překvapeně. Když jsem začala mluvit v roli Martina, žádné z dětí nepovídalo. Byl to pro mě hezký moment, protože svačina, která činnosti předcházela, byla naopak velmi rušná. Děti mi na otázky odpovídaly, jako kdyby mluvily s Martinem, nikoli se mnou, což bylo záměrem.

U pohybové aktivity děti v klidu vyčkávaly, než jsem je pohladila a mohly se za mě připojit. Jako další děti, které měly zastávat roli Martina, jsem vybrala chlapce a dívku ze starších dětí. Myslela jsem, že to půjde bez problémů, zatímco já budu hrát na housle doprovod. Koho jeden z Martinů pohladil, ten se za něj měl připojit. Bohužel místo dvou zástupů se udělal jeden dlouhý, protože za jedním Martinem chodily do řady téměř všichni, protože nevěděly, za koho si mají stoupnout, ale za druhým byly asi jen 3 děti. Aktivitu jsem tedy zastavila a dětem vysvětlila, že si musí stoupnout za toho Martina, který je pohladil, ne za toho druhého. Na druhý pokus se už aktivita povedla. Třetí poslední pokus, který měly vést děti, už byl bez problémů. Naposledy jsem byla Martinem opět já a děti dovedla do kruhu. Na housle jsem nehrála, abych mohla děti hladit. Každopádně jsem zpívala a děti také. Tuto aktivitu jsme vyhodnotily jako velmi vydařenou, i když došlo ke zmatkům. Na příště vím, že musím dávat dětem jasné instrukce, jinak nebudou vědět, co mají dělat.

Datum: 19.11. 2019

Téma: Adventní spirála

Aktivita: Rozehřátí dětí pohybem podle zvuku houslí.

Cíl: Rozvíjet u dětí paměť a sluchové vnímání.

Očekávaný výstup: Dítě rozezná melodii a reaguje správným pohybem.

Motivace: „Dnes vám budu s houslemi vyprávět příběh. Je o jednom děvčátku, které muselo jít dalekou cestu. A my si vyzkoušíme, jak jí ta cesta probíhala. Nejdříve se ale musíme zahřát. Takže se rozběháme, také budeme pochodovat, běhat po špičkách nebo skákat. A my už víme, že na tyto pohyby hrají housličky písničky.“

Popis aktivity: Děti jsem namotivovala a zopakovala s nimi, co za písničky hrají housle a jak se při nich děti mají pohybovat (na struně G krátkým smykem G0, G1, G2, G3, G3, G2, G1, G0 – pochod, kousek ze skladby Sólo pro Ferdánka, příloha č. 5 – běh, na struně E brnkání prstem E0, E1, E2, E3, E3, E2, E1, E0 – běh po špičkách, rychlým smykem přes všechny struny od nejhlubší G – skoky jako žabáci.) Všechny děti se pohybovaly po prostoru podle toho, co za písničky slyšely.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Toto rozehrání dětí jsem volila pro to, abych u nich upevnila správnou reakci na zvukový signál. Tentokrát jsem je nemotivovala přes zvířátka, jako tomu bylo předtím, ale vedla jsem je jen k tomu, že mé housle znají na pohybové aktivity melodie. Přesto pár dětí říkalo, že teď je to například myška nebo žabák. Nevyvracela jsem jim to, naopak jsem měla radost, že si to děti z předešlých zkušeností pamatují. Aktivita probíhala bez problémů, všechny děti spolupracovaly. V závěru už byly ale děti unavené, protože jsem chtěla všechny cviky udělat alespoň dvakrát a měnila jsem je po delším časovém úseku. Tím jsem se ponaučila pro příště.

Datum: 19. 11. 2019

Téma: Adventní spirála

Aktivita: Vyprávění příběhu s průběžným doprovodem houslí nebo vkládání her a otázek

Cíl: Vést děti k pochopení příběhu a doplnění o zvukové kulisy.

Očekávaný výstup: Dítě chápe příběh a vezme si z něho ponaučení, soustředěně naslouchá opakované hře na housle v průběhu celého příběhu.

Motivace: Pantomimické ztvárnění zimy, sněhu a větru.

Popis aktivity: S dětmi jsem si pantomimicky znázornila, co děláme, pokud je nám zima, když sněží nebo jak fouká vítr. Poté jsem si s dětmi sesedla blíže k sobě, aby nám „bylo teplo“ a vyprávěla dětem příběh o děvčátku (příloha č. 9). Do příběhu jsem podle obsahu textu vkládala otázky na děti nebo pohybovou aktivitu, například Cestu z města (procházení mezi dětmi, za zpěvu písničky, koho se dotknu, připojí se.) Pokud se v příběhu zmíní nějaké počasí, například vítr, nebo název zvířete, zahraji na housle melodii, kterou už si některé děti z předchozích zkušeností s těmito pojmy pojí. (Počasí – viz příloha č. 2, veverka – na housle stejně jako melodie při zajíčkovi – kousek skladby Sólo pro Ferdánka – příloha č. 5).

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Dnešní den byl pojen s příběhem o děvčátku. Dětem to mělo ukázat, že není důležité, kolik toho máme, ale jestli máme dobré srdce a dokážeme například něco darovat nebo se rozdělit. Ze začátku jsem se vyprávění s vkládáním aktivit, rozhovorů a hraním na housle bála. Ale nakonec jsem udělala jednu pohybovou aktivitu, jeden rozhovor a housle vložila do příběhu pětkrát (jednou pro znázornění veverky, dvakrát pro znázornění větru a dvakrát sněhu.) Cílem dne bylo dětem zejména příběh představit a vzít si z něj ponaučení, nikoli příběh prokládat houslemi od prvního slova do posledního. Aktivita dopadla dobře. Nikterak jsem se naštěstí nezasekávala, ale to pomocí delší přípravě, než kterou jsem věnovala před vyprávěním příběhu Boudo budko z 22. 10. 2019. Po vyprávění jsem se na housle nezaměřovala, rovnou jsem je odložila a každému z dětí dala dřevěné srdíčko, které si mohly dozdobit korálky či kamínky na látkové podložce na koberci.

Datum: 26. 11. 2019

Téma: Adventní spirála a hudební nástroje.

Aktivita: Představení dětem ladění houslí, porovnávání nástrojů, souhra nástrojů a zpěv písně Pec nám spadla.

Cíl: Seznámit děti s důležitostí ladění houslí, podporovat u dětí vnímání rytmu.

Očekávaný výstup: Dítě dokáže říct, čím se housle ladí. Dítě dokáže zazpívat písničku a doprovázet ji hrou na rytmický hudební nástroj.

Motivace: Zahrání na rozladěné housle písničku Já jsem muzikant.

Popis aktivity: S dětmi jsem se usadila do kroužku na koberci. Zahrála jsem dětem na rozladěné housle písničku Já jsem muzikant – „Co se stalo? Dneska housličky vržou! Děti, jako my jsme někdy nemocné a musí se o nás někdo starat, tak aby housličky hezky hrály, musím se o ně také postarat. Housličky jsou rozladěné. A jak se ladí, to vám teď ukážu. Potřebuji k tomu ale jeden nástroj a tím je klavír.“ Přesunula jsem se s dětmi ke klavíru, jedno z dětí mi hrálo tón *a* na klavír a housle jsem naladila pomocí doladovačů. Poté přesun zpět na koberec. Dále s dětmi zjišťujeme, jaké nástroje se ladí a jaké ne (například dřívka, tamburína, kytara, triangl.)

Následovalo porovnávání nástrojů melodických a rytmických – na housle jsem zahrála melodii Pec nám spadla → poznáme písničku. Pokud ale zahrajeme na dřívka, písničku nepoznáme.

Každému dítěti jsem před sebe dala látkovou podložku, na kterou si položilo 2 vlašské ořechy a dvě dřívka. S dětmi jsem natrénovala správný posed, a to do tureckého sedu, rovná záda. Každý si vzal do rukou jeden ze dvou nástrojů, který měl položený před sebou a hrál, jak chce. Došli jsme ke zjištění, že takhle to nejde. Proto je jeden dirigent, který ukazuje, kdo bude hrát, kdy a jak rychle. Všichni si vzali do rukou dřívka a stejně hráli doprovod k písničce Pec nám spadla, kterou jsme společně zpívali. Podruhé k tomu ještě hrály housle.

Pro souhru nástrojů jsem děti rozdělila na poloviny, jedna hrála na ořechy a druhá na dřívka. Zazpívali jsme písničku – první část písně doprovázela skupinka se skořápkami, druhou část děti s dřívky. Nakonec jsme nástroje uklidili, kam patří.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Na tento den jsem se těšila. Při řízené činnosti jsem s dětmi měla za konečný cíl souhru nástrojů. Má vedoucí učitelka zrovna v mateřské škole nebyla. Byl za ní záskok, ale děti jsem měla na starosti zejména já. Brala jsem to jako velkou zodpovědnost a také zkušenost do budoucího povolání.

Řízenou činnost jsem měla naplánovanou od prvního momentu do konce. Trochu jsem tím riskovala, protože jsem spoléhala na to, že půjde vše podle mé přípravy. Naštěstí to bylo v pořádku. Humorná situace nastala v okamžiku, kdy jsem housle naladila a děti se pro porovnání oproti rozladěným houslím zeptala, jestli už je to v pořádku. Jeden chlapec vykřikl, že ne. Bohužel se k němu připojily ostatní děti. V tu chvíli mě to trochu vyvedlo z míry, tak jsem improvizovaně udělala, že ještě housle tedy doladím a poté už porovnání nezkoušela. Dovedlo mě to ke zjištění, že citlivost sluchu nebyla taková, jakou jsem očekávala.

Zjišťování, jaké nástroje zahrají melodii šlo bez problémů. Nejvíce se dětem líbilo, když měly nástroj a chvíli si mohly hrát, jak chtěly. Naštěstí pro mě jsem viděla, jak si dvě dívky a jeden chlapec zakrývají uši. Toho jsem využila pro zklidnění dětí a vysvětlení, jaké postavení má v souhře dirigent.

Souhra proběhla hladce. Ze zkušenosti z hodin ve škole od paní Mgr. Waldaufové jsem věděla, jak postupovat. Důležité bylo, aby děti chápaly, že já mám tu hlavní vedoucí funkci, ale zároveň jim dám možnost si na nástroj zahrát.

Při rozboru učitelka vedoucí praxi ocenila, že jsem zvládla mít děti pod kontrolou, reagovala na jejich otázky a činnosti. Sama bych dnešní den hodnotila jako nejvíce povedenou praxi z doposud proběhlých.

Datum: 3. 12. 2019

Téma: Čerti

Aktivita: Relaxace za doprovodu houslí.

Cíl: Představit dětem novou píseň.

Očekávaný výstup: Dítě odpočívá za doprovodu houslí.

Motivace: „Teď jste se čertíci pořádně proběhli a zadováděli si. Ale abychom mohli v čertovských hrátkách pokračovat, musíte si odpočinout Zahraji vám k tomu skladbu, kterou jsme s housličkami pro vás trénovali. Pohodlně si lehněte a odpočívajte.“

Popis aktivity: Děti si lehly na koberec a odpočívaly po proběhlém cvičení. Zvukovou kulisu je skladba *Jarní sonáta*, 1. věta od Ludwiga van Beethovena (příloha č. 10), kterou jsem hrála na housle.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Abych pozměnila skladbu k relaxaci a zahrála dětem něco nového, zvolila jsem kousek z Jarní sonáty od L. v. Beethovena. Skladba začíná vyššími tóny, ale postupuje do nízkých, které zní klidněji. Protože následovala rychlá melodie s ostrými tóny, úsek jsem zahrála ještě jednou, tentokrát tišeji než předtím.

Z videozáznamu jsem zjistila, že na začátku mě děti sledovaly, později některé zavřely oči a pár jedinců koukalo na strop. Když jsem úsek opakovala potichu, dalších pár dětí oči zavřelo také. Atmosféra ve třídě byla příjemná. Pro mě to bylo zjištění, že změna skladby ze Sad romance byl dobrý nápad. Děti nevypadaly překvapeně a byly klidné.

Datum: 17. 12. 2019

Téma: Předvánoční čas

Aktivita: Rušná část za doprovodu houslí.

Cíl: Upevnit u dětí správnou reakci na zvukový signál.

Očekávaný výstup: Dítě správně reaguje na zvukový signál.

Motivace: Zopakování s dětmi, jaká zvířátka housle dokáží zahrát.

Popis aktivity: S dětmi jsem zopakovala, jaká zvířátka housle dokáží zahrát (medvěd – pochod, myš – běh po špičkách, zajíc – běh, žába – skoky žabáci) a přidala koníka (**na housle – na struně A čtvrtým prstem a struně D také čtvrtým prstem střídavé brnkání**). Děti poskakovaly bokem. Prostřídala jsem všechny cviky dvakrát až třikrát a ukončila to myškou, tedy během po špičkách, abych děti zklidnila a pokračovala se zdravotními cviky za doprovodu klidné hudby z přehrávače.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Vzhledem k tomu, že jde o aktivitu, kterou s dětmi dělám téměř od začátku praxe, tedy října, očekávala jsem, že děti budou už cviky znát. Můj předpoklad byl správný. Jakmile jsem začala hrát, děti vykřikovaly, o jaké zvíře jde.

To se mi zpětně ale moc nelíbilo, takže nyní už bych po nich chtěla, aby se přihlásily a nevykřikovaly. Protože jsme na začátku střídali pouze zvířata tři, potom čtyři, schválně jsem přidala zvíře páté a tím byl koník. U dětí jsem si všimla větší pozornosti, jakmile jsem je seznámila s novým zvířetem a novou „schopností“ houslí. Tomášek (6;9) téměř okamžitě zvolal, že koník je i na houslích. Pochválila jsem ho za výbornou paměť a dětem zopakovala a ukázala, kde na houslích mám *kobytku*.

Datum: 17. 12. 2019

Téma: Předvánoční čas

Aktivita: Zpěv koled za doprovodu houslí.

Cíl: Rozvíjet u dětí hudební sluch.

Očekávaný výstup: Dítě zná některé české koledy a zpívá s doprovodem hudebního nástroje.

Motivace: Posílání vlašského ořechu po kroužku, každý řekne větu „Když se řeknou Vánoce, představím si...“ a doplní vlastní představou. Nakonec zopakujeme, co děti vše řekly a zdůrazníme koledy – je potřeba, aby návrh s koledami zazněl, přestože je samo neřekne žádné z dětí. „A my si teď některé koledy zazpíváme.“

Popis aktivity: S dětmi jsem seděla v kruhu a zpívala některé známé české koledy za doprovodu houslí. Pokud děti koledu neznaly, zahrála jsem pouze melodii nebo ji dětem zazpívala bez doprovodu. Veškerá inspirace byla ze zpěvníků Já písnička nebo Já písnička 2.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Aktivitu jsem začala s oříškem. Potřebovala jsem, aby zazněl návrh s koledami. Naštěstí jeden chlapec (6;1) koledy řekl. Tím pádem jsem je mohla už bez problémů zmínit ve zpětné rekapitulaci představ spojené s Vánocemi. Zatímco jsem hrála na housle, děti zpívaly. Samozřejmě jsem se také snažila zpívat, přestože to při sledování not položených na koberci před sebou moc nešlo. Zazněly koledy jako Pásli ovce valaši, Štědrý večer nastal nebo Nesem vám noviny. Zahrála jsem

i Rolničky a Vánoce, Vánoce přicházejí, do kterých se ale nezapojily všechny děti. Atmosféra ve třídě byla příjemná a s dětmi jsem si užívala poslední praxi před svátky.

Datum: 7. 1. 2020

Téma: Zima

Aktivita: Hudební koutek – hra na nástroje.

Cíl: Učit děti zacházet s nástrojem, rozvíjet u dětí hudební sluch a cit pro rytmus. Ověřit zájem dětí o hudební činnosti.

Očekávaný výstup: Dítě dokáže ovládat hudební nástroj a doprovázet písničku. Projeví zájem o hudební činnosti.

Motivace: Housle a rytmické hudební nástroje rozložené na kraji třídy.

Popis aktivity: Během rána, kdy děti měly volnou hru, jsem připravila housle a různé rytmické nástroje na krajní část koberce a vyzvala děti, že můžou kdykoli přijít a zahrát si. Poté, co někdo z dětí přišel a vybral si nástroj, jsme si ho společně pojmenovali a ukázali, jak s ním správně zacházet. Pokud měl někdo z dětí zájem pouze přihlížet, samozřejmě mohl. Zkoušeli jsme společně zazpívat písničku Pec nám spadla za doprovodu rytmických nástrojů a houslí.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Když jsem ráno připravila housle a nástroje na kraj koberce, pár dětí přihlíželo. Dětem jsme představila možnost hraní a čtyři děti – dva chlapci a dvě dívky hned přišli. Mezi nabízenými nástroji byl triangel, dřívka, kastaněty, drhlo, rolničky, činely, bubínek, rumba koule a tamburína. Zatímco u mě bylo jen pár dětí, měla jsem čas si s nimi o nástrojích něco říct a všechny vyzkoušet. Zároveň jsem ale dbala na to, aby nástroje nepřehlušovaly mluvení mezi ostatními dětmi. Během několika minut se připojila další část dětí, se kterými jsme zpívaly písničky jako Skákal pes nebo Kočka leze dírou. Z videozáznamu jsem zjistila, že na závěr aktivity sedělo ve vytvořeném hudebním koutku celkem 12 dětí, z toho 5 chlapců a 7 dívek. Za mnou bylo křesílko, na kterém seděla jedna dívka, která jen přihlížela. Abychom udělaly závěrečnou souhru, všech 12 dětí si vzalo nástroje. V zastoupení nástrojů byl dvakrát bubínek, pětkrát

rolničky, dvoje kastaněty, jedna rumba koule a dvě drhla. Já měla housle. Společně jsme zahráli a zazpívali píseň Pec nám spadla. Video mi ukázalo, že jeden pětiletý chlapec držel rolničky, na které hrál, ale nezpíval, a naopak jedna čtyřletá dívenka nehrála, pouze rolničky držela a zpívala. Souhra se nám povedla.

Aby si děti mohly vyzkoušet hru na housle za pomoci smyčce, udělaly řadu a jeden po druhém si vzal smyčec, zatímco já housle držela a zkoušely hrát na prázdné struny.

Měla jsem velikou radost, že o hudební koutek měly děti zájem. Na druhou stranu mě i paní učitelku mrzelo, že mě tento nápad nenapadl dřív, ale až na poslední praxi. Jinak bych určitě koutek zařazovala častěji.

Datum: 7. 1. 2020

Téma: Zima

Aktivita: Cvičení za doprovodu houslí.

Cíl: Učit děti dodržovat pravidla a reagovat na zvukový signál.

Očekávaný výstup: Dítě dodržuje stanovená pravidla a správně reaguje podle sluchového vnímání.

Motivace: Povídání o mrazíku, který ráno pokryl skla na autech.

Popis aktivity: Děti jsem rozdělila na dívky – vločky a kluky – mrazíky. Podle mého vyvolávání skupinky vyběhly do prostoru na koberec a musely reagovat správným pohybem podle toho, co slyšely v podání houslí. Pochod – krátkým smykem G01233210, běh – Sólo pro Ferdánka (příloha č. 5), běh po špičkách – vybrnkávání E01233210, skoky žabáci – rychlým smykem přes struny.

Zeptala jsem se dětí, jak by housle mohly zahrát výskok a společně jsme přišly na možnost – **na housle rychlým silným smykem po struně E**. Ještě jsme společně vymysleli, jak by housle mohly naopak zahrát dřep – **rychlým silným smykem po struně G**. Všechny cviky si ještě jednou za doprovodu houslí vyzkoušely obě skupinky dohromady.

Při pohybové hře se ze všech dětí staly vločky, které se musí schovat před sluníčkem. Každé dítě mělo svou podložku na koberci a na hudbu se pohybovalo mezi „domečky“. Jakmile housle přestaly hrát, musely se děti co nejrychleji schovat na svou podložku. Aktivita byla za doprovodu celé skladby Sólo pro Ferdánka.

Relaxace byla formou lehu na koberec a odpočinku za doprovodu houslí a skladby Sad romance (příloha č. 4). Jakmile skladba dozněla, děti se šly připravit na svačinu.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Při rušné části bylo mým cílem zjistit, jak děti reagují na zvukový signál. Oproti prvním pokusům v říjnu jsem viděla veliké pokroky. Všechny děti téměř okamžitě reagovaly a nezpozorovala jsem, že by některé z dětí nemělo zájem. Naopak bylo úžasné, jak se pár nejstarších dětí snažilo vymyslet, jak by se na housle dal zahrát výskok a dřep. K výskoku jsem je dovedla sama, tedy rychlým pohybem po struně E, která hraje nejvýše ze všech čtyř strun. Způsob zahrání signálu pro dřep vymyslela dívka (6;1) poté, když jsem řekla, že dřep je opak výskoku, zahrála jsem na všechny čtyři struny a zdůraznila, že výskok jsem hrála na nejvýše znějící struně.

Pohybová hra proběhla bez jakéhokoli problému. Děti pobíhaly po koberci na rychlou skladbičku, kterou jsem jim hrála. Vždy, když jsem viděla, že jsou děti moc rozjívěné, přestala jsem hrát a každé z dětí bylo v domečku. Na ten několika vteřinový moment bylo ve třídě úplné ticho.

Datum: 7. 1. 2020

Téma: Zima

Aktivita: Vyprávění pohádky O dvanácti měsíčkách prokládané pohybovými hrami za doprovodu houslí.

Cíl: Udržení dětské pozornosti během celé činnosti.

Očekávaný výstup: Dítě neztrácí pozornost a zapojuje se do všech aktivit.

Motivace: Vtáhnutí dětí do děje příběhu melodií hranou na housle.

Popis aktivity: Seděly v kruhu. Děti jsem vtáhla do děje melodií hranou na housle (příloha č. 11 – úsek A). Doprostřed kruhu jsem položila obrázek Marušky a macechy s Holenou z pohádky. Na housle jsem zahrála hrubou melodií (úsek C). Řekneme jsem převyprávěla, co nám housle chtěly říct, a tedy, o kom pohádka je a jak macecha s Holenou poslaly Marušku pro jablka.

Předložila jsem obrázek samotné Marušky a na housle zahrála smutnou melodii písně Sněží, sněží. Děti říkaly, na co asi Maruška myslí.

Následovala pohybová hra Zvířátka. Motivovala jsem děti tím, že v lese, kterým šla Maruška, žila zvířátka. A my možná tušíme jaká, protože je housle dokáží zahrát – a zahrála jsem na housle melodii pro konkrétní zvíře a děti pohybem reagovaly – medvěd, zajíc, myška, žába, koník.

Poté, co jsme se usadili zpátky do kruhu, jsem předložila obrázek s dvánácti měsíčky a společně s dětmi počítala, jestli je nás více nebo méně než měsíčků. Pokračovala jsem vyprávěním o tom, jak Maruška sděluje měsíčkům svůj úkol, který jí byl zadán. Aby děti minimálně seděly a měly větší aktivitu, rozhodla jsem zelená a červená víčka po prostoru na koberci a úkolem dětí bylo roztrdit je podle barvy za pomoci kolíčků, zatímco budu hrát na housle. Hrála jsem Jarní sonátu (příloha č. 10).

Děti zvládly jablíčka roztrdit ještě dříve, než jsem skončila s hraním. Usadily jsme se zpět do kruhu a vyprávěla jsem dětem, jak se Maruška vrací domů. Následovala ještě jedna pohybová aktivita, a to kdo se dostane k jablíčku. Položila jsem jablko na jednu stranu koberce, děti stály na druhé. Dokud jsem hrála na housle, děti mohly běžet k jablíčku, jakmile jsem přestala, děti musely zastavit (princip podobný hře Cukr káva limonáda).

Na závěr jsem dětem dopověděla, jak pohádka skončí a vedla s nimi rozhovor o tom, jak by to mohlo dopadnout jinak.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Na poslední den praxe v této mateřské škole jsem se těšila. Byla jsem plná očekávání, ale zároveň jsem měla smutné pocity. Protože dopoledne s dětmi zatím probíhalo v pořádku, neměla jsem obavy ani u řízené činnosti. Podle mě si děti také uvědomovaly, že mě už neuvidí, proto si se mnou chtěly povídat více než obvykle a často někdo sáhnul na housle. To se mi nevyplatilo, když jsem ke

sbírání jablíček měla na housle hrát doprovodnou skladbu a strunu G jsem měla úplně povolenou a rozladěnou. Abych nemusela klidnou aktivitu přerušovat, nějakým způsobem jsem improvizovala, že to podle videozáznamu děti ani nepostřehly a stále potichu sbíraly.

Samotné vyprávění s obrázky a provázané hrami nebylo ničím narušované, nic závažného se nepokazilo a vše vyšlo podle mé přípravy. Měla jsem z toho velkou radost. Viděla jsem, že opakování aktivit s houslemi mělo cenu, děti věděly, kdy a jak reagovat a na housle braly veliké ohledy.

Aktivity realizované ve dvoutřídní mateřské škole

Datum: 9. 12. 2019

Téma: Těšíme se na Vánoce

Aktivita: Rozbalování houslí, seznamování s nástrojem a pohybová aktivita na zvířata.

Cíl: Vést děti k trpělivost

Očekávaný výstup: Dítě trpělivě vyčkává, než na něj přijde řada.

Motivace: Zabalené housle v látce.

Popis aktivity: Děti byly usazené v kruhu na koberci a já mezi ně přišla se zabalenými houslemi v látce. Zeptala jsem se dětí, co si myslí, že je uvnitř. Padl návrh jako autíčko, traktor, lyže, tričko nebo jídlo. Když paní učitelka vyvolala jméno (byla jsem ve třídě první den a všechna jména ještě neznala), já jsem cinkla na triangl a dítě kousek látky odkrylo. Takhle jsme pokračovali, dokud nebyly housle rozbalené. Seznámila jsem děti s nástrojem – houslemi. Popsala jsem je dětem s motivací takovou, že housle v sobě ukrývají spoustu zvířátek (žabka, koňské žíně, šnek, kobylka, pavouk) a tyto části ukázala. Společně jsme spočítali struny a já na ně zahrála. Poté jsem děti obešla po kruhu, aby si každý mohl zahrát brnknutím do strun. Nakonec jsem dětem ukázala, jak se nástroj správně drží a hraje se na něj.

Dále jsem děti namotivovala tak, že housle nejen, že skrývají hodně zvířátek, ale dokážou je i zahrát. Například takový medvěd, jde a dupe, někdy pořádně zvedne nohy (děti si to vyzkoušely) a já na housle zahrála G0, G1, G2, G3, G3, G2, G1, G0. Myška zase potichoučku cupitá, nic není skoro slyšet (děti si to také zkusily) a já na housle brnkala E0, E1, E2, E3, E3, E2, E1, E0. Nakonec máme ještě takového zajíce, který dokáže docela rychle utíkat. Když děti utíkaly, já jim k tomu hrála kousek sklady Sóló pro Ferdánka (příloha č. 5). Pro zopakování jsem se děti zeptala: „A které zvířátko běhá takhle?“ a zahrála například myšku. Takhle děti reagovaly pohybem na zvuk houslí.

Aktivitu jsem ukončila slovy: „Teď už necháme zvířátka odpočívat, housličky také schováme, můžete se s nimi rozloučit zamáváním a půjdeme se připravit ven.“

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Tento den byl můj první na praxi v malé mateřské škole, kde jsem strávila čtyři dny. Děti jsem neznala jmény, ale snažila jsem si je co nejrychleji zapamatovat, bylo jich 15. Na řízenou činnost jsem se těšila, protože jsem dětem měla představovat housle. Protože to v mateřské škole A vyšlo pomocí zvířátek, zvolila jsem stejný postup i zde. Děti byly nadšené. Neustále zvířátka slovně opakovaly a smály se názvu *šnek*.

Po seznamování s houslemi jsem rovnou pokračovala k reagování pohybem na zvukový signál. Většina dětí byla velmi aktivní, na nikom jsem nevypozorovala únavu ani nezájem. Při rozboru mi paní učitelka řekla, že na dětech viděla veselost a že to budeme určitě dělat každý den, co tady s nimi budu. Z toho jsem měla velikou radost.

Datum: 10. 12. 2019

Téma: Těšíme se na Vánoce

Aktivita: Rušná část se zvířátky a relaxace za doprovodu houslí.

Cíl: Rozvíjet u dětí paměť pomocí zvuku.

Očekávaný výstup: Dítě správně reaguje na zvukový signál a vydrží odpočívat za doprovodu hudby.

Motivace: „Jaká zvířátka umí housličky zahrát?“

Popis aktivity: S dětmi jsem zopakovala, jaká zvířátka umí housličky zahrát – medvěd (pochodování), myš (běh po špičkách), zajíc (běh). Přidala jsem další dvě zvířata – žabku (skoky žabáci) a koníka (chycení otěží, poskoky a pusou „tla tlo“). Dále jsem už jen hrála tóny, děti poznávaly, o jaké jde zvíře a podle toho reagovaly pohybem.

Následovaly zdravotní cviky a taneček, po kterém přišla na řadu relaxace. Děti si lehly na koberec, jak jim to bylo pohodlné a já jim k tomu zahrála část 1. věty Jarní sonáty od Beethovena (příloha č. 10).

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Dnešní den bylo ve třídě 17 dětí. Oproti předchozímu dnu přišel i Kuba, chlapec s ADHD, který měl asistentku. Učitelka i asistentka mě varovaly, abych se nerozhodila, pokud mi do aktivity začne povídat či odcházet. Byla jsem z toho trochu nervózní. Naštěstí byl chlapec docela klidný, byl spíše překvapený, že jsem s nimi ve třídě.

Protože bylo složení dětí trochu jiné než předchozí den, zvířátka s housličkami jsem dětem představila znovu, už se ale našlo několik jedinců, kteří okamžitě věděli, co dělat, pokud zazní určité tóny. Aktivita probíhala v pořádku, děti se zapojovaly. Kuba se nejprve zapojoval, po chvíli ale začal chodit po prostoru, a nakonec zůstal stát u okna, odkud nás ostatní pozoroval. Byla jsem ráda, že činnost nějak více nenarušoval.

Při relaxaci ležely všechny děti na zádech, včetně Kuby. Nejmenší děti měly zavřené oči, starší děti mě sledovaly. Všichni vydrželi ležet a poslouchat až do konce, bylo to moc příjemné.

Datum: 11. 12. 2019

Téma: Těšíme se na Vánoce

Aktivita: Rušná část se zvířátka a cviky s kapesníčkem.

Cíl: Podporovat u dětí koordinaci oka a ruky.

Očekávaný výstup: Dítě dokáže koordinovat oko a ruku s papírovým kapesníčkem jako pomůckou.

Motivace: Položený kapesníček na houslích. „Dneska si vyzkoušíme cvičení s kapesníčkem. A housličky nám budou pomáhat.“

Popis aktivity: Nejprve jsem s dětmi zopakovala reakce na signál, tedy na housle jsem zahrála tóny, děti řekly zvíře (medvěd, myš, zajíc, žába, kůň) a podle toho reagovaly pohybem (pochod, běh po špičkách, běh, skoky žabáci, poskoky).

Následovala ještě další pohybová chvílka, ale abych housle zapojila více, každému jsem rozdala papírový kapesníček, se kterým děti také reagovaly na signál. Aktivita spočívala v tom, že pokud jsem na housle hrála dlouhé slabé tóny, děti stály na místě a s papírovým kapesníčkem pohybovaly nad hlavou ze strany na stranu plynulými pohyby. Jakmile jsem ale zahrála rychlé silné tóny, děti mohly pobíhat po prostoru na koberci.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Paní učitelka mi říkala, že u takto malých dětí je důležité opakování a opakování. Proto jsem aktivitu se zvířátky a houslemi opět zařadila. Děti působily nadšeně jako u prvního dne, aktivita je neomrzela.

Zdravotní cviky jsem dělala za pomoci kapesníku a v průběhu mě napadla ještě reakce na zvukový signál, ale šlo o střídání pouhých dvou úkonů. I přes tuto jednoduchou aktivitu byly děti nadšené. Já měla radost, že takto malým dětem stačí málo, jsou zabavené, a ještě je to baví.

Datum: 11. 12. 2019

Téma: Těšíme se na Vánoce

Aktivita: Zpěv písni za doprovodu houslí.

Cíl: Rozvíjet u dětí hudební sluch.

Očekávaný výstup: Dítě zazpívá písničku za doprovodu houslí.

Motivace: Děti slyší melodii hranou na housle. „Děti, poznáte písničku?“

Popis aktivity: S dětmi jsem seděla na koberci v kruhu, vzala si housle do ruky a beze slov zahrála melodii k písni Sněží, sněží. Na otázku, jestli děti poznaly písničku, jsem dostala kladnou odpověď i správný název. Písničku jsme si všichni zazpívali s mým hudebním doprovodem na housle. Následovalo spojování dvojic vložek, pohybová aktivita Čepice, mikina, kalhoty, boty či modelování cukroví. Abychom řízenou činnost ukončili, sesedli jsme si opět na koberec a znovu zazpívali píseň Sněží, sněží. Protože jsem měla možnost s dětmi chvíli pokračovat, zpívali jsme. Vždy někdo z dětí navrhl píseň, kterou jsem zahrála na housle a zazpívali jsme si. Šlo o písničky jako Skákal pec, Pec nám spadla, Pod naším okýnkem, Ovčáci čtveráci. Děti mohly do rytmu tleskat, s tím pomáhala paní učitelka.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Když jsem začala hrát na housle a dětem předem nic neřekla, všechny oči na mě koukaly. Během hry si pár z dětí začalo pobrukovat. Poté jsme si společně zazpívaly. Zpívaly všichni, kromě dvou dětí. Následující zpívání proběhlo bez jakéhokoli zádrhelu. Líbilo se mi, že děti samy písně navrhovaly a během zpěvu v klidu seděly na koberci.

Datum: 12. 12. 2019

Téma: Těšíme se na Vánoce

Aktivita: Poslední aktivita se zvířátky a houslemi, relaxace za doprovodu houslí.

Cíl: Vést děti k uvolnění celého těla a k naslouchání hudbě.

Očekávaný výstup: Dítě bez problémů reaguje na signál a dokáže se uvolnit při poslechu hudby.

Motivace: „Děti, dnes jsem tady s housličkami naposledy. Chtěla jsem se vás zeptat, co to v sobě housličky vlastně ukrývají?“

Popis aktivity: S dětmi jsem zopakovala zvířecí názvy částí houslí a následovala pohybová aktivita na zvířátka. Dnes dětem už vůbec nedělalo problém sluchem poznat signál pro konkrétní zvíře. Reakce pohybem byla také vždy správná. Přestože jsem aktivitu dělala

každý den, děti nevykazovaly žádné známky znužení či nezájmu. Zvuky jsem střídala po krátkých časových intervalech, například po 7 vteřinách.

Po zdravotních cvikách za doprovodu reprodukované hudby a po pohybové hře následovala relaxace, tentokrát za doprovodu skladby Sad romance (příloha č. 4).

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Věděla jsem, že jsem s dětmi poslední den. Proto jsem se snažila nechávat dětem housle stále na očích a dala jsem jim možnost si na ně ještě zabrnkat. Paní učitelce se reagování pohybem s motivací zvířat od začátku líbilo. Domluvila jsem se s ní, že si to teď ještě natrénujeme a příští týden to předvedeme rodičům na besídce. Měla jsem z toho velkou radost.

Při relaxaci si děti lehly na koberec a já jim zahrála skladbu Sad romance, kterou ode mě ještě neslyšely. Všechny děti ležely téměř nehnutě. Pro mě to byl krásný pocit, že děti naslouchají, nevyrušují a sledují, jak hraji.

Datum: 12. 12. 2019

Téma: Těšíme se na Vánoce

Aktivita: Zpěv koled.

Cíl: Rozvíjet u dětí hudební sluch a cit pro rytmus.

Očekávaný výstup: Dítě dokáže zpívat za doprovodu houslí a kláves.

Motivace: Zpěv „Čas jak voda rychle plyne, na Vánoce se těšíme. Hoja, hoja, hoja, hoja, hoja, hoja, džunža.“

Popis aktivity: Po motivaci jsem dětem položila otázku, na co se o Vánocích těší. Mezi návrhy bylo cukroví, dárky, Ježíšek, pohádky. Můj návrh byly koledy, které jsme si poté i zazpívaly. Já jsem hrála na housle a paní učitelka na klávesy. Hráló se pár koled, některé děti neznaly, tak pouze poslouchaly a tleskaly do rytmu.

Vlastní pocity z proběhlé aktivity: Zpívání s dětmi je pro mě to nejlepší, co můžu ve školce zažít. S malými dětmi je to hezké proto, že i když neumí text, snaží se ze sebe vydávat

alespoň nějaké popěvky. Když jsme zpívali s nástroji, děti střídavě pokukovaly po sobě a potom po mně. Moc se mi tento den líbil.

6 Shrnutí a diskuze

Aktivita popsaná v praktické části jsem realizovala v mateřské škole krajského města s věkovou skupinou dětí od 4–7 let. Vybrala jsem několik aktivit, které jsem dále realizovala v mateřské škole ve městě s počtem obyvatel okolo 1 100, ve třídě s dětmi ve věku od 3–4 let. Dostala jsem tím možnost porovnat využití houslí u starších a mladších dětí.

Práce s mladšími dětmi spočívala na opakování a na motivaci dítěte k úspěšnému zdolání aktivity. Děti si v častém opakování činnosti našly zálibu a později si osvojily základní dovednosti. Při hraní byly děti pozorné, nerušily. Jejich reakce na hru na housle byly klidné a vnímala jsem viditelný zájem.

Naopak práce se staršími dětmi už nespočívala v tak častém opakování a rychlost osvojení byla zřetelně rychlejší. Proto bylo potřeba vymýšlet větší množství aktivit, které jsem často střídala a pozměňovala. Opakované změny udržovaly dětskou pozornost a reakce na novou aktivitu byly více než kladné.

Nástroj jsem nevyužívala pravidelně na stejné aktivity. Jednou to bylo při ranních hrách v „hudebním koutku“. Při cvičení mívaly housle hlavní roli během rušné části, kdy děti zejména reagovaly na signál a pak při relaxaci, během které děti odpočívaly za doprovodu houslí. Nejčastější využití nástroje bylo v řízené činnosti. Housle byly součástí vyprávění příběhů či pohádek, zpěvu písní, pohybových her, souhry nástrojů a odborného popisu hudebniny.

Poslední den strávený v mateřské škole A jsem dětem zrekapitulovala, co vše jsme společně s housličkami dělali a položila jsem otázku, co se jim líbilo nebo co je bavilo nejvíce. Děti odpovídaly jednotlivě, čtyři děti mi zpětnou vazbu neřekly. Mezi odpověďmi se objevilo chytání jablíčka (dokud hraji na housle, děti běží k jablíčku, když přestanu, zastaví se na místě), příchod svatého Martina (přišla jsem do třídy jako Martin a hrála na housle melodii písně, kterou mi poté děti zazpívaly), cvičení na zvířátka (reakce konkrétním pohybem na zvukový signál), sbírání jablíček (víček) kolíčky za doprovodu hry na housle, vyprávění pohádky s vkládáním houslí či hudební koutek.

Jedním z nejzajímavějších poznatků, které jsem získala je, že pedagog nemusí být učený hudebník na housle. Například u některých reakcí na zvukový signál může nástroj ovládat i amatér. Stejně tak při vyprávění příběhů, kdy stačí zahrát dlouhé tóny na jednotlivé struny. Už jen samotný zvuk houslí dodá vyprávění nějaké ozvláštnění. Pokud je pedagog hudebník, houslista, je to výhodou a rozhodně bych housle zapojila do činností. Nejúčinněji je kouzlo nástroje vnímáno při relaxaci, když děti slyší živou hudbu, nikoli reprodukovanou, nebo při zpěvu písní. Přestože je obtížné při hře na housle zpívat, není to nezvladatelné. Udáváte dětem tempo a zároveň pomáháte se zpěvem.

Při využití houslí jsem se neshledala s negativní reakcí, proto bych aktivity se zapojením nástroje hodnotila jako úspěšné. Ve své budoucí profesi bych rozhodně chtěla housle zahrnout do své každodennosti, zejména kvůli originalitě nástroje, a ne tak častému výskytu v mateřských školách.

ZÁVĚR

Má bakalářská práce byla zaměřená na hru na housle v mateřské škole.

V teoretické části jsem představila hudbu a její funkce. Část teorie byla věnovaná hudebnímu vývoji předškolního dítěte, kde jsem se zaměřila zejména na období od 3 do 6 let věku dítěte. Dále jsem se zmínila o poslechu hudby, hudebnímu sluchu a rozvoji poslechových dovedností. Čtenáře jsem seznámila se vznikem houslí, jejich stavbou, způsoby hraní na tento nástroj i vyzdvihla některé známé skladatele a houslisty. Na závěr teoretické části jsem se věnovala vysvětlení spojení mezi hudbou a mateřskou školou, důležitosti evaluace, objasnila roli hudby v předškolním vzdělávání a stručně představila, jak se dá nástroj zapojit do všech hudebních činností.

Praktická část obsahuje činnosti realizované mnou převážně v jedné mateřské škole. U každé aktivity je napsaný datum uskutečnění, téma dne, co bylo cílem, jaký byl očekávaný výstup a motivace. Následoval popis aktivity a mé osobní pocity a hodnocení. Pro porovnání některých činností jsem navštívila druhou mateřskou školu se třídou mladších dětí, než které jsem měla v první mateřské škole. I z této zkušenosti jsem vypracovala nabídku aktivit. V obou mateřských školách jsem sledovala formou pozorování či pozorování videonahrávky reakce dětí na nástroj a změny v jejich chování v průběhu realizace programu. Mé výsledné postřehy jsou v kapitole *Shrnutí a diskuze*.

Cílem mé práce bylo housle představit a vytvořit nabídku činností do mateřské školy, při kterých se dají housle využít. Vše je v práci k přečtení.

Ráda bych nyní zformulovala doporučení pro učitele, kteří by vytvořenou nabídku chtěli zrealizovat. Pokud se do mateřské školy přinese nový nástroj, děti budou nadšené. Pokud půjde o melodický nástroj, je úspěšnost ještě více pravděpodobná. Důležité je zmínit, že se děti nespokojí jen s pozorováním, samy by si měly zkusit na nástroj alespoň v minimální míře zahrát. Když dětem nástroj představujete, spojte to s něčím, co je jim blízké. Já jsem využila spojení se zvířátkem. Housle jsem průběžně zapojila do celého dopoledne, od ranních her, přes cvičení až po řízenou činnost. Při hře na housle by děti měly být soustředěné, nikdo nechce, abyste se trápili s hraním, zatímco si budou děti povídat. Osobně jsem se nesetkala s žádnou výtkou či nespokojením ze strany dětí při využití houslí. Naopak mi to více zaručovalo jejich pozornost.

Tímto si dovoluji požádat učitele a učitelky v mateřských školách – nebojte se využít hudební nástroj, konkrétně housle. Nechci vyzdvihovat důležitost hudebních nástrojů v mateřské škole, přesto doporučuji při hudebních činnostech nástroj zapojit. A pokud ne přímo při hudební činnosti, hra na nástroj pedagogem bude velkým přínosem, byť jen při přechodu ze třídy do umývárny.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Praha: Karolinum– nakladatelství Univerzity Karlovy, 2005.

HEPPER, P. G. *The Irish Journal of Psychology*. 1991.

CHAILLEY, J. *40 000 let hudby*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

JANOVSKÁ, O. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika): učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).

KODEJŠKA, M. a H. VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Praha: SPN, 1989.

MAŘÁK, J.: *Housle, jich vývoj, dějiny houslařství a hry houslové*. Praha, 1923.

MŠMT (2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/> (2020)

SEASHORE, I. *Psychology of Music*. New York, 1967.

SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. Praha: Supraphon, 1974. Comenium musicum (Supraphon)

SEDLÁK, F. *Metodologická východiska zkoumání hudebního vývoje člověka*. In Sborník katedry hudební výchovy pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze III. Praha, 1976.

SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie: celostátní vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1990. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

SCHNIERER, M. *Společenské funkce hudby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1995.

SKOKAN, F. *Svět houslí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

SKOKAN, F. *Svět houslí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965. Str. 33.

SOUKUP, P. *Co je hudba*. Česká televize [online]. 2010. <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10121359557-port/531-co-je-hudba/video/>

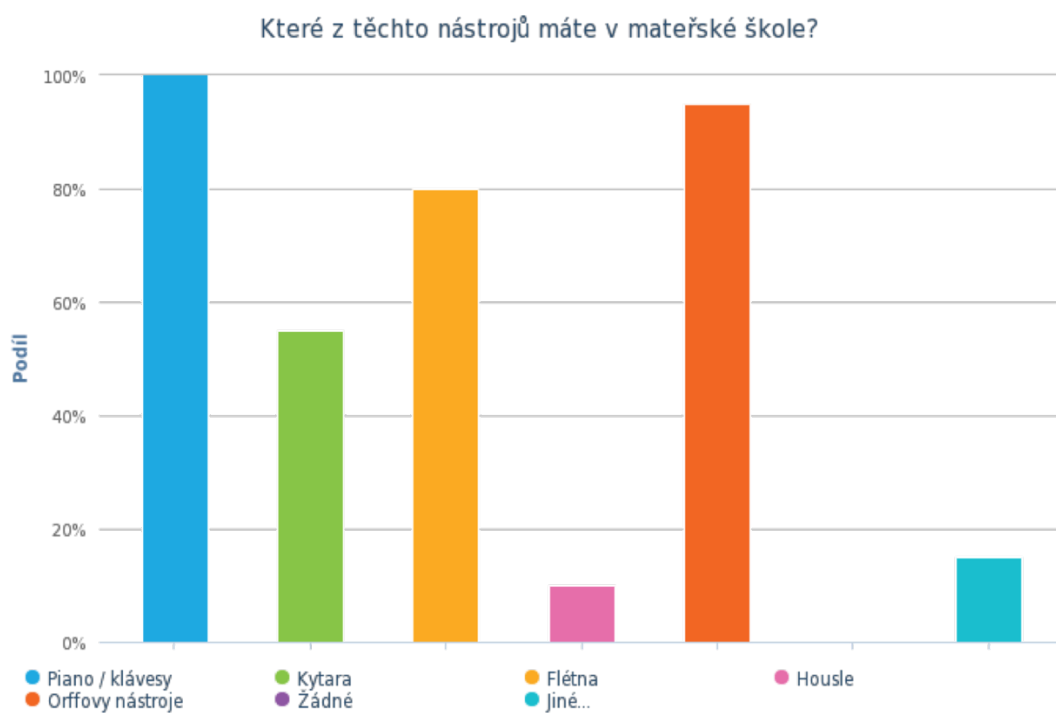
SVOBODOVÁ, E. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000.

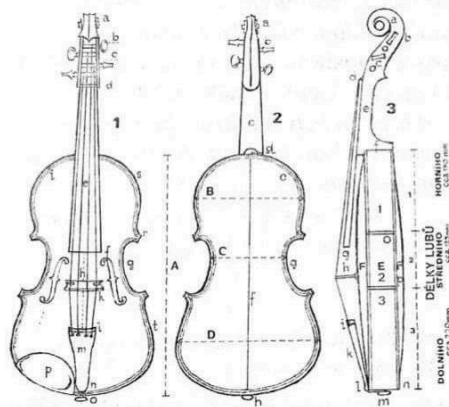
VETLUGINA, N. A., ed. *Metodika hudební výchovy v mateřské škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955. Metodické příručky.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Housle se skládají celkem z 82 částí.

NÁZVOSLOVÍ HOUSLE A JEJICH SOUČÁSTÍ

1 Přední deska — víčko a hlavice se závití (kocíkem) b kolíčky c šab d malý prázec e hmatník f poutecy g výřezy h střední spára víka i okrajové zdobné pásky k kobylka l pásek (ocelo) struniku m struně a poučkem a otvory n velký prázec o knoflík (záhad) p podroadek r rohy skříně s horní obložky t dolní obložky	2 Spodní deska — dno a hlavice se závití b kolíčky c krk d patka krku (laloček dna) e okrajové zdobné pásky f střední spára dna g výřezy h knoflík (záhad) A délka desek (bez laločku) 355—360 mm B horní šířka desek cca 160 mm C střední šířka desek cca 115 mm D dolní šířka desek cca 210 mm	3 Luby — horní, střední a dolní (1, 2, 3) a hlavice se závití b kolíčky c šab d malý prázec e šek f patka krku g hmatník h kobylka i pásek (ocelo) struniku k struník l poutko struniku m knoflík (záhad) n přečívající okraje desek (cca 2 mm) o rohy korpusu p klenutí víka a dna E výška luby u krku cca 30 mm, výška luby u šnořlihu cca 31 mm F výška klematí desek cca 15 mm

(Převzato z knihy Františka Štokana *Švit houslí*, SHV, Praha 1965)

Příloha č. 3

Příběh O holčičce a houslích: Žila jednou jedna holčička, která se učila hrát na housle. Jednoho dne, když byla ve škole, její housličky byly zase doma samy. Za okny uslyšely podivný zvuk – byl to vítr. A ten vítr byl slyšet chvíli méně a chvíli více. V tom housličky napadlo, že by si ten vítr mohly zahrát. Když to dokáže podzim, ony přeci také. To, že přišel podzim, housličky věděly proto, že holčička začala nedávno chodit do školy a také se více oblékala a hudovala, že ten podzim přinesl vítr, déšť a kaluže. Zkusily vítr zahrát – asi takhle – **housle zahrají (prázdná struna E ze slabého do důrazu a zpět slabé)** a ono jim to šlo. Chvilku hrály slaboučký větřík, pak pořádný a opět slabý. Ale ten vítr s sebou přinesl déšť. Nejprve byl slabý – **housle zahrají (pizzicato 4. prstem na struně D slabě, potom silně)**, pak zesiloval, a nakonec přišel pořádný lijavec. Večer, když šla holčička cvičit na housličky, povídala houslím, jak bylo dnes škaredě. Ona si ta holčička vždy se svým nástrojem povídala. A housličky jí na oplátku ukázaly, jak umí vítr a déšť zahrát ony – **housle zahrají**. Holčičce se to moc líbilo, tiše naslouchala, a když docvičila, pošeptala housličkám, že je moc ráda, že je má. Když v noci usínala a slyšela meluzínu, přemýšlela, jak by to zahrály její housličky. (*Vysvětlení si s dětmi, co je to meluzína*). A od té doby na housličky trénovala ještě pilněji, až na ně dokázala zahrát téměř všechno. A housličky? Ty si to moc pochvalovaly!

Sad Romance

DJ Shizeki

Nguyễn Đăng Khoa

Moderate

Violin

7

13

19

25

31

37

43

49

20 5010 PRO FIDELIA

JOSEF KOREŠ (*1917)

Handwritten: $\text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩}$ Analizováno

Handwritten: Raciin študem sm.

Allegretto

Handwritten annotations: **mf**, **f**, **leher**, **uber**, **leher**, **uber**, **Fine**, **c. deteg.**, **delat muzi**, **3 2 1**, **3 2 1**, **rit.**, **D.C. al Fine**, **D.C. al Fine**

Boudo budko

Bylo podzimní odpoledne. Venku trochu poprchávalo (housle-déšť) a foukal větřík (housle-vítr).
Na paloučku uprostřed lesa stála krásná, malá, dřevěná chaloupka. Dlouhé lano se dá dovnitř kruhu=chaloupka.
Jednoho dne šla kolem myška. (D=myš-dostane osásek a jde do kruhu; housle-zvuk myšky)
Postavila se před ní a povídá: „Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohla bydlet.“
Myška zaklepala (všichni zaklepu o koberec) a zeptala se (všichni děti se ptají): „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“
Nikdo se neozval. Myška vešla dovnitř a pěkně se v chaloupce zabydlela.
O několik dnů později skákala přes palouček žabka. (Děti kvákají, D=žába jde do kruhu)
Skákala z louže do louže (housle-zvuk), až doskákala k chaloupce.
Zastavila se a povídá: „Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zeptám se, zda bych v ní také mohla bydlet.“
Žabka zaklepala (děti klepu) a zeptala se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“
A chaloupky se ozvalo: „Já myška Hryzala. A kdo jsi ty?“
„Já jsem žabka Kuňkalka. Mohla bych tu s tebou bydlet?“
„Pojď, budeme bydlet spolu, bude nás víc, nebudeme se bát vlka nic.“
A tak tam spokojeně bydlely spolu.
Zanedlouho hopkal kolem zajíček. Skočil do bláta a ven (housle zvuk; D=zajíc jde do kruhu), až dohopkal k chaloupce. Zastavil se a povídá: „Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěl bydlet.“
Zaklepal (všichni klepu a ptají se) a říká: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“
„Já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka a kdopak jsi ty?“
„Já jsem zajíček Ušáček. Mohl bych tu s vámi bydlet?“
„Jistě zajíčku, pojď k nám, bude nás víc, nebudem se bát Vlka nic.“
Šel kolem medvěd (housle zvuk medvěda; D= medvěd jde okolo kruhu) a uviděl chaloupku. Zastavil se a povídá: „Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěl bydlet.“
Zaklepal (všichni klepu) a říká: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“
„Já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka, já zajíček Ušáček a kdopak jsi ty?“
„Já jsem medvěd Křivošlap a chtěl bych s vámi bydlet.“
Zvířátka se podívala z okna chaloupky a uviděla velkého medvěda. I ulekla se a zvolala: „Medvěde, ty se k nám nevejdeš! Rozbil bys nám chaloupku. Ale neboj se, my ti postavíme nový a velký domeček!“

Listopad, listopad

7

Zdlouhá
D A D Hm Fism Em A7

Lis-to-pad, lis-to-pad, lís-te-ček mi na dlaň spad.

D A D Hm G A7 D

Zla-tý lís-tek z ja-vo-ra, zi-ma už jde do dvo - ra.

2. Listopad, listopad, vítr fouká do zahrad,
padá listí z jabloní, zima jede na koni.
3. Listopad, listopad, déšť se snáší na náš sad,
tichý deštík z oblaků, zima kráčí v soumraku.
4. Listopad, listopad, mlha halí vinohrad,
stříbrem zdobí okolí, zima vchází do polí.

V ZIMĚ

Stěpna Roková

1. Jachos v zimě, brzy ráno - směřoval si čas - všude bílo, máš vlnno
a já jsem tu čas. - šit šit, to je zima, šit šit, to je sněh.
pošť'čivka, pošť'čivka, pošť' meči' nás.

2. Bili vnáse posedává bíloka o čerť,
- že jsem byla včera černá, nikdo nevěřil. šit, šit...
3. Oba si tam nařikaj a nebo je noc,
vlačky stále polehají, až se zlobí kos. šit, šit...
4. Na krombku obléhli, pozvali je dřív,
tam se hojně nasmáli, taneček je dřív... šit, šit...

Děvčátko a hvězdy

Bylo jedno děvčátko, sloužilo u bohaté selky. Od rána do večera pracovalo na poli. Selka je za to živila. Léto dávno skončilo i podzim už měl na kahánku. Pole už byla dávno holá, obilí bylo vymláčené, brambory a řepa odpočívaly ve sklepě. Práce na statku ubylo. Bohatá selka si řekla: „Proč mám přes zimu živit jeden zbytečný hladový krk?“ A tak děvčátko vyhnala. Na cestu mu dala krajíc suchého chleba a řekla: „Jdi o dům dál!“ Děvčátko vzalo chléb, zabalilo se do svého velkého vlněného šálu a smutně se vydalo na cestu.

Děvčátko kráčelo po cestě k lesu. Studený vítr přivál těžké temné mraky, z mraků začal padat k zemi první sníh. Děvčátko schovalo zkrhlé ruce do kapes, aby si je alespoň trochu zahřálo. „Co to,“ podivilo se děvčátko, když v kapse sukýnky nahmátlo zapomenutý oříšek. Usmálo se a už se těšilo, jak si na oříšku pochutná. Položilo oříšek na zem a chystalo se kamenem rozbít jeho tvrdou skořápku. Když tu náhle uslyšelo, jak se na blízkém stromě něco šustlo. Byla to veverka. Seskočila se stromu na zem a toužebně se dívala na oříšek. „Copak malá? Ráda bys můj oříšek, vid’“, řeklo děvčátko a podalo oříšek veverce. Ta ho uchopila do svých paciček, vesele vyskočila na kmen stromu, máchla ocáskem a byla pryč.

Děvčátko se usmálo a vydalo se dál. Vítr foukal, sníh zdobil krajinu. Děvčátko si přitáhlo svůj vlněný šál těsně k tělu. Proti němu po cestě kráčela stařenka. Byla celá ohnutá pod otýpkou chřastí, které nesla na zádech. Když stařenka přišla blíž, vidělo děvčátko, jak se celá chvěje zimou. „Babičko, tumáte, vezměte si můj šál,“ řeklo děvčátko a podalo šál stařence. Ta se do šálu zabalila a pěkně děvčátku poděkovala.

Děvčátko se usmálo a kráčelo dál. Sníh přestal padat, vítr rozfoukal mraky, den se chýlil k večeru. Začalo se pomalu stmívat. Děvčátko šlo po cestě a v ruce tisklo svůj jediný krajíc chleba, který měl zahnat jeho hlad. Na kraji cesty seděl žebrák. Když ho děvčátko míjelo vztáhl k ní ruce. „Nemám, co bych ti dala,“ řeklo děvčátko. „Ale máš,“ špitl žebrák a toužebně se zadíval na její chléb. Ikdyž děvčátko mělo samo hlad, podalo svůj chléb žebrákovi. Ten děvčátku pěkně poděkoval a začal chleba jíst. „Teď už opravdu nic nemám,“ povzdechlo si děvčátko. Nakonec se usmálo a chtělo jít dál .....

„Máš, máš!“ Vtom něco stříbrně zašavelilo, něco stříbrně zazvonilo. Děvčátko zdvihlo oči k hvězdnému nebi. Znovu něco zazvonilo, znovu něco stříbrně zašavelilo. To hvězdy začaly padat děvčátku do zástěrky. Padající hvězdy zářily, hvězdy se třpytily, hvězdy zvonily: „máš, máš, máš dobré srdce.“

